

**Tylsyydestä valokeilaan –
Miten politiikasta tehdään kiinnostavaa journalismia?**

Petra Piitulainen

Tekijä Petra Piitulainen	
Koulutusohjelma Journalismin koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Tylsyydestä valokeilaan – Miten politiikasta tehdään kiinnostavaa journalistismia?	Sivu- ja liitesivumäärä 51
<p>Opinnäytetyössä selvitetään kiinnostavuutta toimittajan työtä ohjaavana normina, ja jossa politiikka on väline mekanismien ja vaikutusten havainnollistamisessa. Työn tavoitteena on lisätä kirjoittajan ammatillisia valmiuksia ja jakaa ajankohtaista tietoa muillekin toimittajan työstä kiinnostuneille.</p> <p>Media tarkoittaa tässä työssä lehdistöä ja tarkemmin aika- ja sanomalehtien printtijulkaisuja, verkkolehtiä ja sosiaalista mediaa. Tänä päivänä tuntuu itsestään selvältä, ettei niitä eroteta toisistaan.</p> <p>Tietoperustassa kirjoittaja kartoittaa journalistisen työn vakiintuneita toimintatapoja, journalistin tehtäviä, yleisön mediakäytön tapoja ja kiinnostavuuden vaikutuksia niissä, sekä muutoksia politiikan journalismissa.</p> <p>Työn metodina on aineistolähtöinen laadullinen selvitys. Aihe on valittu kaksi vuotta sitten, mutta varsinainen kirjoitustyö on tehty elo- lokakuun aikana.</p> <p>Empiirinen osuus koostuu kahdesta osasta: kokoneiden toimittajien teemahaastatteluista, joissa selvitetään journalistin mahdollisuuksia ja haasteita käytännön työn kautta. Toisessa osassa kirjoittaja esittelee neljä keskenään erilaista luovaa tapaa tehdä journalistista sisältöä.</p> <p>Lopuksi kirjoittaja kokoaa työstä esiin nousseet keskeiset seikat ja pohtii niiden vaikutuksia median toimintaympäristössä. Lisäksi kirjoittaja arvioi omaa oppimistaan sekä opinnäytetyön onnistumista.</p>	
Asiasanat Journalismi, politiikka, kiinnostus, toimitustyö	

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Kiinnostavuuden lyhyt oppimäärä.....	3
2.1	Journalistinen lähtökohta.....	3
2.2	Journalismin tehtävistä.....	7
2.2.1	Journalismin ja lukijoiden kohtaamisesta.....	9
2.2.2	Politiikka journalismin kohteena.....	10
3	Tutkimusasetelma.....	13
4	Toimittajat kiinnostavan tuottajina.....	16
4.1	Politiikan lasit päässä.....	17
4.2	Häilyvä objektiivisuus.....	18
4.3	Klikkiotsikko vai hillittyä asiallisuutta? – käytännön työkaluista.....	23
5	Kiinnostava esitystapa, kiinnostavampi journalismi.....	28
5.1	Dokumenttiteatteri.....	28
5.2	Faktabaari.....	32
5.3	Uutisraportti.....	36
5.4	Readom.....	38
6	Pohdinta.....	40
	Lähteet.....	44

1 Johdanto

Idea tähän opinnäytetyöhön alkoi itää työharjoittelussa Vihreässä Langassa syksyllä 2013. Työstin reportaasia nuorten asunnottomuudesta ja pohdin silloin paljon, miten selitän monisyistä yhteiskunnallista ongelmaa lukijoille tarpeeksi selkeästi ja niin, että he ymmärtävät monimutkaisen syy–seuraus-kokonaisuuden. Mietin silloin myös lähteiden ja taustamateriaalin laatukysymyksiä, visuaalisuutta ja mikä ylipäättään on kiinnostavaa ja mikä ei. Huomasin sittemmin, etteivät nämä olleet itsestään selviä asioita muillekaan. Opintojen edetessä kiinnostavuutta käsiteltiin kyllä jokaisella journalistisen kirjoittamisen kurssilla, mutta silti kaipasin parempaa kokonaiskuvaa ammatillisen osaamiseni tueksi. Käsittelen siitä syystä tässä työssä paljon kiinnostavuutta nimenomaan toimittajan työn kannalta.

Liitän kiinnostavuuden problematiikan laajoihin ja moniulotteisiin aiheisiin, joita on hankala käsitellä. Hankalaa siksi, että aiheet vaativat paljon perehtymistä, mutta myös siksi, ettei niitä välttämättä pidetä yleisesti kovin kiinnostavina. Tässä työssä politiikka saa kunnian toimia esimerkkinä, vaikka muitakin hankaliksi koettuja aihealueita on olemassa. Poliitiikan journalismi on hyvä aihe, koska politiikka vaikuttaa hyvin suoraan kaikkien elämään. Usein kuulee sanottavan, ettei politiikka kiinnosta, mikä on mielestäni ristiriitaista. Eri intressiryhmät taistelevat vallasta, ja media tasapainoilee siinä välissä, yrittäen tehdä maailmaa hieman ymmärrettävämmäksi ja toimintaansa taloudellisesti kannattavaksi. Yhteiskunta on murroksessa, ja keskustelu toimijoiden rooleista käy kiihkeänä. Kaksi vuotta sitten hahmottelemastani opinnäytetyön aiheesta tulikin paljon ajankohtaisempi, kuin aluksi kuvittelin.

Medialla tarkoitan tässä työssä lähinnä lehdistöä, vaikka samat asiat koskevat koko journalismin alaa. Media on nykyisellään liian laaja alue yhdessä opinnäytetyössä käsiteltäväksi. Lehdistö sisältää aika- ja sanomalehtien printtijulkaisut, verkkolehdet ja sosiaalisen median. Tänä päivänä tuntuu itsestään selvältä, ettei niitä eroteta toisistaan.

Opinnäytteeni on selvitys, joka koostuu teoreettisesta viitekehyksestä ja empirisestä tiedonkeruusiosta. Teoreettinen viitekehys tarkoittaa kirjallisen materiaalin perusteella

tehtyä kartoitusta journalismin käytännöistä, median ja tutkimuksen suhteista, politiikasta käsitteenä ja miten politiikan käsittely mediassa on muuttunut. Teorian avulla pyrin ymmärtämään, miten toimittajan työ ja media ylipäättään yhteiskunnassa vaikuttavat.

Empiirinen aineisto käsittää kolme teemahaastattelua. Olisi tuntunut oudolta selvittää kiinnostavuutta käytännön työssä pelkän kirjallisuuden avulla. Vapaamuotoisissa haastatteluissa keskustelin myös kiinnostavuuden ja journalististen arvojen yhteensovittamisesta henkilöiden kanssa, joilla on vankka kokemus ja näkemys toimittajan työstä. Haastatteluissa nousi esiin vahvasti myös journalismin objektiivisuus, joka on tärkeä ja puhuttu tema juuri nyt.

Journalistista sisältöä ei välitetä enää pelkästään paperisesta lehdestä, vaan journalismia koetaan monin eri aistein, erilaisilta julkaisualustoilta. Esittelen tässä työssä neljä erilaista julkaisualustaa: dokumenttiteatterin, Faktabaarin, Uutisraportin ja Readomin, koska pidän niitä tietynlaisen uuden ajattelun airuina, jotka käsittelevät journalismia omalla tavallaan luovasti, mutta kuitenkin erittäin ammattimaisesti. Nämä esitystavat toimivat tässä työssä esimerkkeinä journalismin mahdollisuuksista ja inspiraationa meille kaikille.

En ota tässä työssä kantaa, mikä on hyvää tai huonoa politiikkaa tai journalismia. Median lukuisia ongelmia ei ole tarkoitukseni ratkaista, enkä varmasti osaisikaan, mutta toivottavasti pystyn tarjoamaan välineitä ajatteluun ja vaikeiden asioiden käsittelyyn toimistustyössä. Tavoitteena on saada aikaan selvitys, josta voisivat hyötyä itseni lisäksi esimerkiksi journalismin ammattilaiset, opiskelijat, tiedottajat ja muuten mediasta kiinnostuneet.

2 Kiinnostavuuden lyhyt oppimäärä

Kielitoimiston sanakirjan määritelmä kiinnostavalle (Kotimaisten kielten keskus, 2015):

- Mielenkiintoinen, kiintoisa. Esim. Kiinnostava automalli. Kiinnostava tuttavuus.
- Adj. mielenkiintoa herättävä, mielenkiintoinen, kiintoisa.
- Syn. mielenkiintoinen, jännä, haluttu, houkutteleva, kaivattu, mieleenpainuva.
- Vastakohta tylsä.

Mielenkiintoinen. Mieli siis kiinnittyy johonkin ja siitä haluaa tietää enemmän, eli syntyy toimintaa. Tylsää pitää välttää, koska tylsä ei saa aikaan minkäänlaista reaktiota. Kyse on siis hyvin subjektiivisesta kokemuksesta, tunteen synnyttämisestä ja välittämisestä. Kuitenkin kiinnostavuudesta on tullut journalismissa normi, joka määrittää tekemistä tällä hetkellä eniten.

Käsittelen tässä luvussa teoriaa. Tutkijat valittavat, että media ei hyödynnä tarpeeksi tutkimuksen tuottamaa tietoa työssään. Media valittaa, että tutkijat ovat liian kaukana käytännöstä. Koitan siis hieman avata median ja tutkimuksen suhteita politiikan journalismin näkökulmasta.

2.1 Journalistinen lähtökohta

Kun toimittaja alkaa suunnitella juttua, valitsee hän ensin aiheen, josta haluaa kirjoittaa. Journalismissa on joukko omia sääntöjä ja arvoja, jotka ohjaavat työskentelyä. Uutiskriiteerit ovat ohjanneet journalistista sisällön tuottamista eniten. Perinteisimmin ne tarkoittavat Galtungin ja Rugen vuonna 1985 esittämiä (Kunelius 2003, 190–191):

- Toistuvuus (samanmerkkinen lentokone putoaa kahdesti peräkkäin).
- Voimakkuus (useita ihmisiä kuolee vs. yksi loukkaantuu).
- Yksiselitteisyys (toimijoiden selkeät roolit).
- Kulttuurinen merkittävyys (suomalainen uhri kaukomailla sattuneessa hotellipalossa).
- Odotettavuus (vallankaappaus maassa, jossa tämä on maan tapa).
- Yllätyksellisyys (presidentti eroaa).

- Jatkuvuus (keskustelu poliittisesta asiasta jatkuu).
- Päivän valikoima (tänään ei muuta merkittävää kotimaasta).
- Kohde kuuluu eliittiin (henkilön tai maan asema vallitsevilla valtahierarkioissa, eliittimaista ja -henkilöistä helpommin uutisia).
- Henkilöitävyys (ihmisten teoista helpommin uutisia kuin pitkistä, mutkallisista prosesseista).
- Negatiivisuus (lisää uutisarvoa).

Vaikka uutiskriteerit ovat alun perin liitetty uutisteksteihin, on niistä muodostunut kiinnostavuuden perusnormisto aiheen valinnassa. STT-Lehtikuvaan tyylikirjassa sanotaan, että yksittäinen uutiskriteeri ei yleensä riitä, vaan useamman kriteerin tulee täyttyä, ennen kuin uutiskynnys ylittyy, eli päätyy julkaistavaksi asti. Kiinnostavakin juttu saattaa jäädä muiden jalkoihin, jos yleisessä uutistilanteessa tapahtuu muutoksia. Pikkuvauvan juopuneen äidin pidättäminen rockfestivaaleilla on tyylikirjan mukaan kiinnostavampaa kuin muiden järjestyshäiriöiden raportoiminen. Ohjeessa muistutaan, että toimittaja ei kuitenkaan saa ohittaa eettistä harkintaa tai hyvää makua kiinnostavuuden kustannuksella. (STT-Lehtikuva 2015.)

Uutiskriteerit eivät pelkästään ratkaise, mitkä aiheet ovat tärkeämpiä kuin toiset. Näkökulmat auttavat löytämään kiinnostavia ja merkittäviä aiheita, kunhan niitä osaa etsiä. Media on saanut erityisesti kansalaisjärjestöistä kritiikkiä luutuneiden stereotyyppien ylläpitämisestä (Suhola, Turunen & Varis 2005, 86), joten erilaisia kulmia lähestyä aihetta etsitään toimituksissa aktiivisesti. Kilpailu lukijoiden ajasta ja mielenkiinnosta motivoi toimituksia kiinnittämään enemmän huomiota aihepiirien ja näkökulmien lisäksi visuaalisuuteen ja tekstin kirjoittamisen tapoihin (Helle 2009, 109). Mari K. Niemi (Niemi, M.K. 2009, 168) toteaa teoksessa *Politiikan journalismin tila Suomessa*, että poliittisten tapahtumien ja poliitikkojen arvottaminen tapahtuisi enemmän suhteessa kaupalliseen potentiaaliin: dramaattisuus, viihdyttävyyden ja puhuttavuus kilpailevat perinteisen asiasisällön kanssa. Talous ja politiikka ovat perinteisesti olleet aina automaattisesti tärkeitä ja kiinnostavia aiheita. Tällöin kiinnostavuus on vahvasti aihehäilyistä, tosin raja ei ole enää niin selkeä. Journalismin muutokset, esimerkiksi henkilöityminen, viihteellistyminen ja tarinallistuminen hämärtävät tuota rajaa vielä lisää. (Heikkilä, Ahva, Siljamäki & Valtonen, 2012, 30.)

Journalismin sisäiset säännöt määrittelevät hyvän lehtijutun koostuvan monipuolisesta lähdemateriaalista. Yksittäisen lähteen tietoja ei julkaista sellaisenaan, vaan niihin – ja muuhunkin valmiiseen aineistoon – pitäisi suhtautua kriittisesti. Kriittinen lukutaito, eli kirjoittajan motiivien ja tekstin piilosisältöjen arviointi, on siis erityisesti toimittajan tehtävä. (Suhola, Turunen & Varis 2005, 53–62.) Haastattelu on toimittajan perustoimintatapa tiedonhankinnassa. Saadakseen vastauksia, toimittajan tulee esittää kysymyksiä. Kriittisyyden tulisi ulottua tähänkin työn vaiheeseen, ja toimittajan pitäisi haastattelutilanteessa pystyä esittämään myös lisäkysymyksiä (Suhola, Turunen & Varis 2005, 69). Myöhemmin luvuissa neljä ja viisi tulee esiin, että kriittisyydessä ja lisäkysymysten esittämisessä on ongelmia.

Journalistinen kirjoitus nojaa vielä tukevasti elementtirakenteeseen. Toimittaja on kuin muurari, joka liittää palaset harkitusti ja saumattomasti yhteen. Otsikon tulee heittää lukija sisään, ja muiden elementtien, esimerkiksi leipätekstin sisällön, hyvän lehtikielen ja visuaalisuuden pitää siellä. Asiansa osaava toimittaja tietää aiheestaan huomattavasti enemmän kuin mitä juttuun päätyy ja osaa siksi etsiä materiaalista kiinnostavimmat kohdat (Vehkoo 2011, 182). Journalististen ohjeiden ja käytäntöjen toteuttaminen vaatii siis ammattitaitoa, mikä myös erottaa journalismin muusta tekstistä. Ammattimaisesti tuotettuun tekstiin liitetään mielikuva laadusta, joka tuo luottamusta. Luottamus on taas edellytys sille, että ihmiset viitsivät vastaila kysymyksiin ja että journalismi ylipäätään on olemassa. (Hujanen 2014, 44.)

Ryhmä tutkijoita selvitti kolme vuotta (2009–2012), mitä mediaa käyttävät ihmiset kokevat kiinnostavaksi. Ryhmä tutki aihetta toimittajien kanssa käytyjen vuosien keskustelujen pohjalta. Niiden perusteella heille oli syntynyt vaikutelma, ettei toimituksissa oltu ollenkaan varmoja millaisia sisältöjä pitäisi tuottaa, jotta ne pystyisivät säilyttämään asemansa. Toimituksissa mietittiin, miten säilyttää lukijoiden luottamus, journalismin yhteiskunnallinen asema ja taloudelliset edellytykset muuttuvissa olosuhteissa. Tutkijat olivat sitä mieltä, että tällaisessa ilmapiirissä kiinnostavuudesta oli tullut toimittajan työtä eniten ohjaava kriteeri. Kukaan vaan ei tuntunut täsmälleen tietävän, mitä kaikkea se tarkoittaa. Toimittajien mielestä journalismin perimmäinen arvo on liittynyt sen yhteis-

kunnallisiin ja kulttuurisiin tehtäviin, jotka eivät ole suoraan rahalla mitattavissa. (Heikkilä, Ahva, Siljamäki & Valtonen 2012, 7.)

Kiinnostavuuden ajatellaan tuottavan lukijalle lisäarvoa ja on siksi tärkeää ja tavoiteltavaa. Toimittajalle lisäarvon tuottaminen konkretisoituu usein käytännön työn kautta: millainen juttukokonaisuus on tai mitä sillä tavoitellaan. Kiinnostavuus ei ole niin sanottu virallinen toimintasääntö, mutta siihen pyrkiminen on itsestään selvää. Lisäarvon huomioon ottaminen nousee usein esiin niin sanotussa laatupuheessa. (Heikkilä ym. 2012, 17–24.)

”Laatukriteereitä on monia. Yksi tapa arvottaa juttuja on tarkastella kuinka paljon taustatyötä jutun eteen on tehty”, siteeraa Johanna Vehkoo mediatalouden tutkija Robert Picardia teoksessa *Painokoneet Seis!* (Vehkoo 2011, 170). ”Laadulla ei ole pelkästään myyntiarvoa, se on myös olennaista journalismin yhteiskunnallisen tehtävän kannalta” (Vehkoo 2011, 171). Vehkoon mielestä laatukriteerit jäävät nykytoimituksissa aivan liian vähälle huomiolle kiireen takia. Kuitenkin aikana, jolloin kuka tahansa voi julkaista mitä vain, olisi hänen mielestään tärkeää miettiä, mikä on laadukasta journalismia ja mikä ei. Pelkkä tiedonvälitys ei enää riitä. Journalisti etsii merkityksiä, taustoittaa ja linkittää. ”Aivan kuten paras kirjallisuus, paras journalismi pyrkii kertomaan jotakin olennaista maailmasta ja ajasta, jossa elämme. Se etsii kaaoksen ja hälyn seasta selityksiä, tulkintoja ja analyysia. Se katsoo itsestäänselvyyksien tuolle puolen, eteen ja taakse. Paras journalismi näkee, mihin meitä ollaan viemässä ja miksi.” (Vehkoo 2011, 183.)

Kiinnostavuus on läpileikkaavaa journalistisessa työprosessissa alkaen aiheen valinnasta päättyen juttukokonaisuuden luomisen jälkeen julkaisemiseen. Toimittaja on tässä prosessissa paljon vartijana: hänen tulee löytää hyviä ja arvokkaita aiheita, muokata niistä laadukas kokonaisuus ja olla kriittinen ja ajan hermolla. Työtä ohjaavat toimitusten sisäinen työkuulttuuri, mutta myös alan sisäiset ohjeet, säännöt ja konventiot. Journalismia säätelee myös yhteiskunnallisesti määritellyt tehtävät ja odotukset. Ulkopuolisen paineen vaikutus on jopa suurempi, koska journalismin olemassaolon edellytykset ovat tyytyväiset vastaanottajat. Kiinnostavuus on käsitteenä laaja, joten vertailukelpoisia mittareita tai kriteerejä on hyvin hankala muodostaa. Tästä syystä kiinnostavuudesta puhutaan

enemmän yleisellä tasolla esimerkiksi pohtimalla journalismin tehtäviä ja päämääriä. (Heikkilä ym. 2012, 29.)

2.2 Journalismin tehtävistä

Mediajulkisuudelle on asetettu edustuksellisessa demokratiassa erilaisia haastavia tehtäviä. Mediatutkija Juha Herkman listaa niistä mielestään kolme tärkeintä (Herkman 2011, 55):

- Mediajulkisuuden pitää toimia tiedonvälityskanavana politiikan toimijoiden ja kansalaisten välillä. Mediajulkisuuden tulisi siten levittää politiikasta mahdollisimman monipuolista informaatiota ja lisätä kansalaisten politiikkatietämystä.
- Mediajulkisuuden tulisi toimia politiikan toimijoiden kontrolloijana. Erityisesti tämä tehtävä on säilytetty journalisteille, joita on myös nimitetty ”vallan vahtikoiriksi”, mutta myös vaikkapa dokumenttielokuvien tekijät saattavat mieltää roolinsa hyvin samalla tavoin.
- Mediajulkisuuden tulisi antaa ääni yhteiskunnan eri toimijoille ja siten tuottaa poliittiselle keskustelulle foorumi, jossa myös vähemmistöt ja alistetut ihmisryhmät pääsevät esille. Tämä tehtävä on Suomessa lakisääteisesti kirjattu erityisesti yleisradiotoiminnan kontrolle, mutta suuri osa päivälehdistöstä on myös omaksunut tavoitteen.

Tässä yhteydessä mediajulkisuus käsitetään siis laajemmin kuin pelkkänä journalismina.

Perinteisellä politiikan journalismilla on ollut keskeinen rooli näiden tehtävien täyttämisessä. Perinteinen tarkoittaa siis eduskuntaan, puolueisiin ja lainsäädäntöprosessiin keskittyvää journalismia. Valtaa pitäviin kohdistuva kriittinen suhtautuminen on ikään kuin perusolettamus politiikan toimittajien ammatilliselle olemukselle. Kriittisyyteen sisältyy myös poliittisten henkilöiden motiivien kyseenalaistaminen ja riippumattomuus poliittisista intresseistä. (Pitkänen, V. 2009, 79.) Kriittisyyden toteuttaminen voi olla joskus vaikeaa, koska valtaa pitävät ovat myös tärkeä tiedonsaantikanava.

Kriittisissä julkisuusteorioissa journalismin ei ole nähty aina onnistuneen näissä tehtävissä. Kaikkein kriittisimmät tutkijat pitävät mediajulkisuutta syypäänä siihen, että ihmiset eivät usko vaikuttamismahdollisuuksiinsa ja suhtautuvat siksi kyynisesti politiikkaan. Empiirinen politiikan journalismin tutkimus ei ole yhtä ankara, mikä saattaa johtua siitä, että suoria vaikutuksia on hankala todentaa. (Herkman 2011, 55–56.) Pitäisikö kysyä ihmisiltä, jotka sanovat ettei politiikka kiinnosta, ovatko he pettyneitä poliittisiin toimiin vai tiedotusvälineisiin.

Samalla kun yhteiskunta on muuttunut mediavetoisemmaksi, on tiedotusvälineiden välittäjärooli vahvistunut ja lisännyt niiden yhteiskunnallista vaikutusvaltaa (Pitkänen 2009, 80). Toisaalta tätä vaikutusvaltaa poliitikot yrittävät väistellä blogeissaan ja sosiaalisessa mediassa. Media kuitenkin määrittää melko pitkälti, kenen ääni kuuluu ja mitä asioita käsitellään. Julkisuus on tullut niin vahvasti osaksi politiikkaa, että tutkijat alkoivat 1980-luvun lopulla puhumaan politiikan medioitumisesta. Termi sisältää väitteen, että median toimintatavat määräisivät myös politiikan toimintakulttuuria (Herkman 2011, 22).

Roolin vahvistumista ei nähdä pelkästään hyvänä asiana ja mediakriittiset puheenvuorot ovat kiinteä osa yhteiskunnallista keskustelua. Median kaupallistuminen on kriitikoiden mielestä tuonut politiikan journalismiin ikäviä lieveilmiöitä kuten henkilöitymisen, viihteellisuuden ja pinnallisuuden. (Pitkänen, 2009, 81.) Henkilöityminen tarkoittaa, että aiheet tuodaan esiin yksilön, eikä esimerkiksi puolueen tai ideologian kautta ja poliitikkojen henkilökohtaiset ominaisuudet tuodaan enemmän esiin. Viihteellisyys ja pinnallisuus kulkevat usein mediatutkimuksessa tabloidisaation nimellä: mikä ennen oli yksityistä, on nyt julkista. (Juntunen & Väliverronen 2009, 262–263.)

Aina 80-luvun lopulle objektiivisuus nimettiin uutisjournalismin tärkeimmäksi tavoitteeksi. Tavoite oli luotu vahvistamaan mielikuvaa journalismin ammattimaisuudesta. Tutkijat eivät ole vakuuttuneita termin käyttökelpoisuudesta ja pitävät sitä harhaanjohtavana. Toimittaja ei voi irrottaa itseään käsiteltävistä asioista ja siinä mielessä tarkastella niitä täysin objektiivisesti. Käsite onkin ymmärretty enemmän kulttuurisena yhteisymmärryksenä, joka määrittyy aina kulloisenkin yhteiskunnallisen tilanteen mukaan. (Heikkilä ym. 2012, 18–19.)

Kahdeksankymmentäluvun luvun jälkeen luottamus on noussut objektiivisuuden ohi. Journalismia ei näin ollen enää rajoita tieteestä lainatut sitoumukset ja toimitusten rooli voidaan nähdä laajempänä ja joustavampana. Korostamalla luottamusta media vastaa suuremmin lukijoille päämääristään ja niiden oikeutuksesta. Tätä tukee lukutottumusten määrittäminen luottamuksen mittariksi. (Heikkilä ym. 2012, 20.) Median sisällä meneillään olevassa arvokeskustelussa objektiivisuus käsitteenä nousee edelleen vahvasti esiin.

2.2.1 Journalismin ja lukijoiden kohtaamisesta

Yleisötutkimus kuuluu olennaisesti mediatutkimukseen ja olisi ollut hieman hassua olla käsittelemättä kiinnostavuutta lainkaan vastaanottajien näkökulmasta. Kiinnostavuudesta omana teemana on kirjoitettu loppujen lopuksi aika vähän. Siksi koin aikaisemmin mainitsemani Kelluva kiinnostavuus -teoksen erityisen keskeiseksi tässä alaluvussa, koska siinä käsitellään journalismin kiinnostavuutta nimenomaan käyttäjien näkökulmasta.

Teoksessa tutkimuksen kohteena on mediakäyttöön liittyvä toiminta. Journalismia ei ole mielekästä rinnastaa kulutushyödykkeisiin, koska journalismi liitetään enemmän peruspalveluita tarjoavan instituutioon. Tutkijat ovat erottaneet mediakäytöstä eri rooleja, jotta voivat tarkastella käyttöä analyyttisesti. ”Mediaan liittyvissä käytännöissä ihmiset eivät jakaudu viihdeyleisöksi, poliittiseksi yleisöksi ja eliittiyleisöksi, vaan he liikkuvat sujuvasti mediasisällöistä toisiin.” Kiinnostavuus rakentuu ihmisten erilaisissa tavoissa käyttää mediaa. (Heikkilä ym. 2012, 264–266.)

Kiinnostavuuden kriteerit ovat matalimmat *massan* roolissa, jossa korostuu median tapakäyttö. Massa käyttää mediaa rutiininomaisesti ja paljon, eikä aiheuta toimenpiteitä, vaikka vastaan tulisi ei-kiinnostavaakin sisältöä. *Yleisön* roolissa kiinnostavuus on suhteessa vastaanottamisesta ja tulkinnasta saatuun mielihyvään. Ammattilaisten tuottama sisältö koetaan tässä roolissa tarpeeksi palkitsevaksi, joten itse tekemiseen ei koeta tarvetta. Kuitenkin yleisö on tottunut kritisomaan uutisia ja mediaa. Julkisot syntyvät jon-

kin aiheen ympärille ja ovat median käyttäjinä hyvin aktiivisia. Julkisot pystyvät nostamaan aiheita julkiseen keskusteluun.(Heikkilä ym. 2012, 266–268.)

Ihmiset seuraavat sitä, mitä pitävät itselleen tärkeänä. Tältä pohjalta määrittyy myös käsitys hyvästä ja huonosta mediasisällöstä. Suuren yleisön voidaankin ajatella syntyvän alhaalta ylös, eikä toisinpäin, niin yleensä on totuttu. Mediakäytön määrittäminen arvopohjaisesti tarkoittaa, ettei joukkoviestimet pysty tarjontaa säätelemällä hallitsemaan yleisöä. (Heikkilä ym. 2012, 128.) ”Yhteiskunnallinen kiinnostavuus muuttuu kohde-ryhmän mukaan.” (Heikkilä ym. 2012, 260.)

Tutkimuksen läpileikkaava empiirinen löytö on odotus journalismin syvällisyydestä. Se ei tarkoita, että kaiken sisällön pitäisi olla aina sellaista, mutta kiinnostavuuteen liittyy edellytys, että niin käy tarpeeksi usein. Tutkijat tekivät tästä sen johtopäätöksen, että mediakäyttäjät karttavat pelkistyksiä. (Heikkilä ym. 2012, 275.)

Edellä käsitellyn tutkimuksen perusteella arvojen merkitystä ei ole vielä ihan täysin ymmärretty journalistisen sisällön tuottamisessa. Yleisöä kohdellaan usein hahmottona massana, vaikka he eivät osaa itse itseään sellaiseksi tunnistaa. Kiinnostavuuteen liittyy siis tapa käyttää mediaa, joten journalismin esitystavoilla on myös suuri merkitys.

2.2.2 Poliitikka journalismin kohteena

Politiikka on tietoa oikein perustettavasta ja hallittavasta kansalaisyhteiskunnasta, jotta valtakunnassa eletäisiin onnellisesti. Enewald Suenonius väitöskirjassaan Turun Akatemiassa 1645. (Paloheimo & Wiberg 2005, 15).

Näin alkaa Heikki Paloheimon ja Matti Wibergin kirja *Politiikan perusteet* (2005), jota pidetään klassikkona yhteiskuntatieteissä. Tähän asti suomalaisilla on ollut jonkinlainen konsensus siitä, että jotain on tehty oikein tätä maata perustettaessa. Sen oikeasta hallitsemisesta emme todellakaan ole yhtä mieltä, mutta ei toimivassa demokratiassa sellaista voi oikein olettaakaan.

Politiikan tutkijat Paloheimo ja Wiberg (2005, 15) määrittelevät itse politiikan olevan ”toimijoiden tavoitteiden edistämiseen tähtäävää yleisten asioiden hoitamista. Se on konflikteja ja yhteistyötä, niitä molempia”. Tällä he haluavat sanoa, että jos kaikki hyminstelisivät samanmielisyyttään, emme tarvitsisi politiikkaa. Jos elämä olisi pelkkiä konflikteja, ei sekään veisi meitä mihinkään. Eri asiat ovat ihmisille tärkeitä. Siksi tarvitsemme politiikkaa, jotta meillä olisi järjestelmä, jolla sovittelua näitä intressejä yhteen.

Politiikka tarkoittaa perinteisimmillään puoluepolitiikkaa, jossa keskiössä ovat puolueiden lisäksi kansanedustajat, ministerit ja vaalit (Paloheimo & Wiberg 2005, 16). Tämä koetaan usein vaaleja lukuun ottamatta politiikan tylsimmäksi alueeksi, vaikka tämä on poliittisen päätöksenteon kannalta tärkein. Poliitikassa vaikuttaa muitakin tekijöitä, esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeet, kansalaisjärjestöt, kansalaiset, talouselämä ja omalla tavallaan myös media (Paloheimo & Wiberg 2005, 16).

Mediasta on tullut olennainen areena politiikalle joukkoviestintien lisääntymisen myötä 1900-luvun aikana: ensin lehdet ja radio, myöhemmin televisio ja internet. Journalismi tarjosi yhteyden kansalaisten ja politiikan välille. Nytemmin sosiaalinen media on hämmentänyt asetelmaa nakertamalla journalismin vaikutusvaltaa politiikan areenalla. (Herkman 2011, 24.) Toisaalta journalismi ei ole ainoa asia, johon tämä uusi tilanne vaikuttaa. Vehkoo (Vehkoo 2011, 118.) puhuu valvotun demokratian käsitteestä, jonka kuuli ensimmäistä kertaa professori John Keanen pitämässä puheessa Oxfordissa 2011. Valvottu demokratia on Keanen mielestä edustuksellisen demokratian seuraava askel ja tarkoittaa, että vallankäyttäjät ovat jatkuvan seurannan alla, koska tätä seurantaa tekevät tiedotusvälineiden lisäksi myös kansalaiset blogeissaan ja sosiaalisessa mediassa.

Politiikka muodostaa olennaisen osan päivittäisestä mediatarjonnasta. Kilpailu yleisöistä ja mainostajista on koventunut ja perusuutistarjonnan avulla viestintä on vaikea erottaa toisistaan. Mediassa tapahtunut rakennemuutos johti siihen, että poliitikkojen yksityiselämää tuotiin enemmän esiin, mutta media alkoi tarttua hanakammin myös poliittiseen kulttuuriin ja toimintatapoihin liittyviin epäkohtiin. Poliitikot tarvitsevat julkisuutta asiansa edistämiseen, mutta toisaalta he yrittävät pitää päätöksentekoa poissa sieltä. (Herkman 2011, 11.)

Suuri osa suomalaisista seuraa politiikkaa enemmän tai vähemmän aktiivisesti mediaajankuluksen kautta. Samalla myös suuri osa kokee politiikan turhauttavaksi tai epäkiinnostavaksi. Heille politiikka tarkoittaa puoluepolitiikkaa, josta on vaikea löytää aitoja vaihtoehtoja, rehellisyyttä ja yhteyskohtia oman arjen kanssa. Jotkut passivoituvat kokonaan, osa hakee vaihtoehtoja vastademokratiasta: kansalaisjärjestöistä, aktivismista, internetin vastajulkisuudesta ja kulutuspäätöksillä äänestämistä. (Herkman 2011, 162.)

Yleisdemokratiassa kansalaisten tehtävä on seurata poliittista näytelmää ja antaa sille joko suosiosoituksensa tai buuauksensa – tai kuten Facebookissa: tykkäämällä tai olemalla tykkäämättä. Kansalaisyleisö äänestää myös mediankäyttötottumuksillaan. Se seuraa jotakin politiikkaan liittyvää esitystä, kiinnostuu joistakin poliittisista toimijoista jättäen toiset ulkopuolelle. Tällä tavoin se voi vaikuttaa median tarjontaan. (Herkman 2011, 146.)

Jos kansalaiset eivät ole poliittisesti aktiivisia, media voi tehdä aika vähän aktiivisuuden lisäämiseksi. Ihmisten tulisi ensin löytää luottamus politiikkaan ja tuntea voivansa vaikuttaa (Herkman 2011, 175). Poliitiikan journalismilla on haasteensa, mutta on vielä 2000-luvulla ollut laadukasta tarkoittaen, että lainsäädäntöprosessi on kuulunut politiikan journalismissa seurannan piiriin. Mediamarkkinoiden hajotessa pienempiin osiin, journalismin haaste on säilyttää analyyttisyys ja laadukkuus, sekä löytää pirstoutunut yleisö. (Pitkänen 2009, 106.)

3 Tutkimusasetelma

Opinnäytetyöni on aineistolähtöinen laadullinen selvitys, joka koostuu teoreettisesta viitekehystä ja empiirisestä osiosta. Selvityksessä etsitään vastauksia kysymykseen: Miten politiikasta tehdään kiinnostavaa journalismia?

Kiinnostavuus on käsitteenä yleinen ja epämääräinen, joten tarkkaa määritelmää tai luetteloa on mahdoton tehdä. Olen kerännyt sellaisia kiinnostavuuteen liittyviä näkökulmia yhteen, jotka ovat omasta mielestäni oleellisia. Poliitiikan tilalla olisi voinut olla esimerkiksi talous tai urheilu, mutta halusin valita juuri politiikan teemaksi, koska sen vaikutukset ulottuvat laajasti yhteiskuntaan, mutta jonka moni mieltää epäkiinnostavaksi.

Teoreettiseen viitekehukseen olen poiminut joitakin näkökulmia politiikan ja journalismin suhteista. Aloitan sen kartoittamalla asioita, jotka vaikuttavat toimittajan työhön alan yleisen ohjeistuksen ja sääntöjen kautta sekä miten kiinnostavuus ohjaa käytännön työtä. Käyn läpi, millaisena mediatutkimus näkee journalismin roolin, miten yleisö käyttää mediaa sekä millaisia muutoksia politiikan journalismissa on tapahtunut ja miten ne vaikuttavat tähän hetkeen. Teoreettisen viitekehksen aineisto perustuu kirjalliseen materiaaliin. Olen löytänyt monia mielenkiintoisia lähteitä, mutta keskeiseksi nousivat Poliitiikka ja mediajulkisuus (Herkman 2011), josta sain kattavan kuvan politiikan ja mediajulkisuuden suhteista, sekä Kelluva kiinnostavuus (Heikkilä, Ahva, Siljamäki & Valtonen 2012), jossa on käsitelty ansioituneesti kiinnostavuuden problematiikkaa. Teoreettinen osuus toimii johdantona ja taustoituksena myöhemmin työssä käsiteltäville asioille.

Empiirinen osuus koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa käsitellään toimittajan työtä ja toimintakenttää kolmen teemahaastattelun avulla. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, joka perustuu keskusteluun tarkkaan valitusta teemasta. Lähtökohta kohdennetussa haastattelussa on, että haastateltavilla on kokemusta samasta asiasta ja haastattelija on tehnyt alustavaa selvitystä tutkittavaan asiaan liittyvistä tärkeistä osista, joiden pohjalta päätyy tiettyihin oletuksiin. Oletuksien pohjal-

ta haastattelija tekee haastattelurungon, jonka perusteella haastattelussa selvitetään haastateltavan subjektiivisia kokemuksia aiheesta. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47.)

Valitsin teemahaastattelun, koska tärkeintä oli saada selville nimenomaan toimittajien omat tulkinnat ja heidän asioille antamansa merkitykset. Teemahaastattelussa haastattelija ei ole tutkija, vaan keskustelija, jolloin vuorovaikutustilanne mahdollistaa tilanteen ohjailua ja esimerkiksi jatkokysymysten esittämisen. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48.) Teemahaastattelun avulla saa syvällisempää tietoa kuin esimerkiksi kyselomakkeita lähettämällä, ja koin sen ainoaksi tavaksi tutkia toimittajan käytännön työtä.

Jukka Vahti valikoitui haastateltavaksi, koska hän osaa katsoa politiikkaa entisenä Vihreän Langan politiikan toimittajana, mutta myös nykyisestä asemastaan Sitran viestintäasiantuntijana. Lisäksi hän on poliitiikan journalistien yhdistyksen jäsen. Janne Flinkkilä on freelancer-toimittaja, joka on aktiivinen sosiaalisessa mediassa, eikä arastele ottaa kantaa. Vahvoista mielipiteistään huolimatta en ollut aikaisemmin liittänyt häntä politiikkaan millään tavalla, mutta hän oli yksi Meillä on unelma -mielenosoituksen järjestäjistä, joten hän edustaa tässä työssä toimittajan työn lisäksi kansalaisaktivistin näkökulmaa. Piia Elonen on Helsingin Sanomien talouden ja politiikan toimituksen esimies. Maan suurimpana sanomalehtenä Helsingin Sanomilla on merkittävä rooli politiikan journalismissa ja kenties parhailla resursseilla varustettu toimitus, joten oli siksi tärkeää saada Elonen mukaan kertomaan näkemyksiään. Halusin haastateltavien edustavan politiikkaa monelta eri tasolta. Siksi juuri nämä henkilöt päätyivät haastateltaviksi, eivätkä esimerkiksi pelkästään valtamedioiden edustajat.

Toimittajan rooli kiinnostavan journalismin tuottajana oli kaikille haastateltaville yhteinen kattoteema. Vahdin ja Elosen kysymykset olivat suurimmaksi osaksi samoja. Haastattelun keskustelunomaisuuden takia en katsonut tarpeelliseksi noudattaa tiukkapipoisesti tiettyä kaavaa, vaan tärkeämpää oli huolehtia, että keskustelu pysyy teeman sisällä. Kysyin muun muassa: koska on politiikan toimittaja, mikä on journalismissa kiinnostavaa ja tulisiko toimittajien ottaa avoimesti kantaa? Elosen kysymyksiin vaikuttivat jonkin verran Vahdin ja Flinkkilän haastatteluissa esiin tulleet asiat. Flinkkilän kysymykset poikkesivat muista jonkin verran sen vuoksi, että hän ei ole yhtä kiinteästi sidoksissa juuri politiikkaan, niin kuin muut haastateltavat. Hänen roolinsa oli olla jonkinlaisessa

toimittajan ja kansalaisaktivistin kaksoisroolissa, joten keskustelu käsitteli paljon asioihin vaikuttamista.

Haastattelut kestivät noin tunnin. Nauhoitin jokaisen haastattelun ja litteroin ne, en tosin sanasta sanaan. Jaottelin aineiston keskeisimpien haastatteluista nousseiden teemojen mukaan, jotka ovat politiikan toimittajuus, objektiivisuuden ongelmat ja käytännön keinot kiinnostavan journalismin tuottamiseksi. Haastateltavat saivat koko nelosluvun luettavaksi ja kommentoitavaksi.

Empiirisen osuuden toisessa osassa esittelen erilaisia tapoja yhdistää politiikka ja journalismi. Koska olen työssäni käsitellyt suomalaista mediaa ja politiikan kenttää, käytän myös esimerkkeinä suomalaisia ”formaatteja”, vaikka näitä esimerkkejä erilaisista tekemisen tavoista löytyy varmasti maailmalta paljon. Teoreettisessa osassa tuli esiin, että esitystavalla on journalismissa tärkeä merkitys. Siksi oli mielestäni olennaista käydä niitä tässä työssä läpi.

Käsittelyssäni ovat dokumenttiteatteri, Faktabaari, Uutisraportti ja Readom. Esimerkit on valittu sillä perusteella, että ne edustavat omanlaistaan tapaa tehdä politiikan journalismia. Erot liittyvät esimerkiksi vastaanottotapaan, viihteellisyyden tasoon tai teknologiaan. Kriteerinä ei ole ollut valita pelkästään uusimpia sovelluksia, mutta kuitenkin sen verran tuoreita, että voidaan vielä puhua uudesta tekemisen tavasta. Käyn läpi journalistisen esittämisen tapaa, kiinnostavuuden elementtejä niissä ja kyseisen esittämistavan vahvuuksia ja heikkouksia.

Halusin mukaan tekijänäkökulman, mutta aiheen käsittely ei vaatinut mielestäni varsinaisen haastattelun tekemistä. Kysyin jokaisen konseptin yhdeltä tekijätiimin jäseneltä lyhyet kommentit sähköpostitse tai sosiaalisen median kautta. Kysymykset olivat lähinnä tarkennuksia asioihin, joita tuli selvitystä tehdessä. Kommentteja antoivat Jari Hanska (jonka ainoana tapasin henkilökohtaisesti), Tuomas Muraja, Tuomas Peltomäki ja Juha Honkonen. Jokainen sai oman osuutensa luettavaksi ja kommenttien perusteella tein mahdollisia tarkennuksia.

4 Toimittajat kiinnostavan tuottajina

Politiikan toimittajien yhdistys toteutti kaksiosaisen jäsenkyselyn touko-kesäkuussa 2014. Kyselyn toisessa osassa kysymyksillä kartoitettiin toimittajien mielipiteitä politiikan toimitusten tilanteesta. Jäsenistä vajaa puolet vastasi kyselyyn (49 vastaajaa 132 jäsenestä), mutta media oli silti erittäin kiinnostunut kyselyn tuloksista. Kyselyyn vastanneiden mielipiteet voi tiivistää muotoon: vähentyneet resurssit ja samana pysynyt työmäärä on yhtä kuin lisääntynyt kiire (Vahti, 2014).

Kyselyn tuloksista kävi myös ilmi, että politiikan aiheiden parissa työskentelevien toimittajien määrää oli vähennetty ja politiikan toimituksia oli yhdistetty jonkin toisen – usein taloustoimituksen – kanssa. Aiheissa suurin häviöjä oli työmarkkinat, eli vastanneiden mielestä siitä kirjoitettiin vähemmän kuin ennen. Esimerkkinä joitain kyselyssä esiin tulleita hyviä ja huonoja asioita (Vahti, 2014):

- + ”Laatu on pysynyt hyvänä, mutta politiikka ei ole välineelle enää sellainen brändi kuin se on joskus ollut.”
- + ”Laatu on pysynyt yllättävän hyvänä. Osin jopa parantunut. Tämä johtuu toimittajien venymisestä, ja henkilökohtaisesta paneutumisesta työhön. Hyvästä ammattitaidosta ja uskomattoman kovasta työmoraalista.”
- +/- ”Sekä hyvin että huonosti. Asioita käsitellään lukijoille selkeämmin ja enemmän ”poikkitieteellisesti” kun eri osastot ei enää muodosta kuppikuntia, mutta kiireen takia on välillä vaikeaa saada tarpeeksi aikaa taustojen tutkimiseen.”
- ”Politiikkaa seuraavien toimittajien kokemus ja taustat vaihtelevat. Tämä näkyy valitettavan paljon työn laadussa.”
- ”Tarjonta on kaventunut. Kaikkia osa-alueita ei ehditä seuraamaan riittävällä volyyminä. Jutut on pintaraapaisuja, koska pitkäjänteistä seuranta kaikesta mahdollisesta kv. politiikasta työmarkkinoihin ei ehdi millään tehdä.”
- ”Toisinaan laitamme ulos totena tarkistamattomia väitteitä.”

Saska Saarikoski (Saarikoski 2015, B1–B2) kirjoitti analyysissään Helsingin Sanomien kulttuurisivulla, että Amerikassa on menossa kulttuurisota. ”Kulttuurisodalla tarkoitetaan elittivetoisen yksimielisyyden pirstoutumista keskenään kiisteleviin mielipideleireihin”, Saarikoski analysoi ja tarkensi, että sillä tarkoitetaan mediayhteiskunnan sisällisso-

taa. Saarikosken mukaan myös media on joutunut uuteen tilanteeseen, jossa ei kiistellä pelkästään mielipiteistä, vaan myös tosiasioista. (Saarikoski 2015, B1–B2.)

Saarikosken analyysissä kerrottiin tutkijoiden todenneen, että samaa tahtia verkkoviestinnän lisääntymisen kanssa luottamus tiedotusvälineisiin on Amerikassa laskenut. Sama ilmiö on Saarikosken mukaan havaittu Suomessakin. Amerikkalaiset tutkijat eivät usko enää tasapuoliseen ja kaikille yhteiseen totuuteen, saati että juuri toimittajat sitä ainoana edustaisivat. Heidän mielestään toimittajien työn pitäisi olla läpinäkyvää: lukijoiden pitäisi tietää tarkalleen toimittajan työn lähtökohdat, käytetyt lähteet ja työprosessin vaiheet. Lisäksi toimittajien tulisi vastata kysymyksiin ja korjata virheet mukisematta. Saarikosken analyysissä professori Clay Shirkin on sitä mieltä, että verkkoaikana asiantuntijoita on joka lähtöön. Toimittajien tulisikin enemmän perustella, keitä asiantuntijoita he käyttävät ja miksi juuri heitä. Tietoähkyn vaivaamassa mediayhteiskunnassa myös faktantarkistuksesta on tullut yhä näkyvämpää. (Saarikoski 2015, B1–B2.)

Kun katsoo asioita, jotka nousivat politiikan toimittajien jäsenkyselyn tuloksista esiin, ja vertaa niitä Saarikosken analyysin päätelmiin, tulee mieleen, että tällä hetkellä nakerretaan journalismin uskottavuutta sisältäpäin, kun yleinen tilanne vaatisi vahvistamista. Amerikkalaisten ajatukset kuulostavat tutulta. Digitalisaation myötä jaamme hyvät ja huonot ilmiöt maailmanlaajuisesti. Konteksti, jossa kiinnostavaa journalismia tällä hetkellä tehdään, on siis vaikea. Edellä esitetyt asiat eivät edusta journalismin koko totuutta, mutta toimivat mielenkiintoisena alustuksena seuraaville alaluvuille, joissa kolme toimittajaa avaavat ajatuksiaan hieman tarkemmin. Tein kolme teemahaastattelua, koska halusin kuulla, mitä muut ajattelevat käsittelemistäni journalistista teemoista. Erityisesti käytännön työ kiinnosti: puhutaan kiinnostavuudesta, mutta miten sitä ”siellä kentällä” oikein tehdään?

4.1 Poliitiikan lasit päässä

En ajatellut tekeväni politiikkaa, mutta sitten kun homma alkoi saavuttaa melko älyttömät mittasuhteet tuli fiilis, että ellei tässä nyt ihan hallitusta horjuteta, niin tämä saattaa saada aikaan merkittävää yhteiskunnallista keskustelua, jolla voi olla jotain poliittisia seurauksia. (Flinkkilä, J. 12.8.2015.)

Miten määritellään politiikan toimittaja? Sitran viestintäasiantuntija Jukka Vahtin (Vahti, J. 12.8.2015.) mukaan perinteisimmillään määritelmä on tarkoittanut eduskuntatoimittajaa, joka on jäsen politiikan toimittajien yhdistyksessä. Sittemmin raja on hälvennyt muun muassa toimitusten yhdistämisten myötä. Poliitiikan toimittajan työhön kuuluu paljon muutakin kuin mitä tapahtuu eduskunnassa, koska politiikka määrittää yhteiskunnan toiminnasta suurimman osan. (Vahti, J. 12.8.2015.) Työn voi määritellä myös identiteetin mukaan. Helsingin Sanomien talouden ja politiikan esimies Pii Elo (Elonen, P. 24.9.2015.) mielestä politiikan toimittaja tarkoittaa yksinkertaisuudessaan sitä, että toimittajalla menee pääosa työstä politiikan asioiden seuraamiseen ja niistä kertomiseen.

Vahtin (Vahti, J. 12.8.2015.) mielestä toimittajan ei ole tarkoitus tehdä politiikkaa: toimittaja edustaa lukijoitaan, poliitikko äänestäjiään. Kriittisyys on hyve politiikan journalismissa, mutta ilman kyynistä yleissuhtautumista politiikkaan ja poliitikkoja kohtaan. Elonen (Elonen, P. 24.9.2015.) painottaa suhteiden luomisen tärkeyttä. ”Politiikka on aihealueena sellainen, jota on vaikea hoitaa hyvin ilman henkilökohtaisia kontakteja ja omien suhdeverkostojen luomista”, Elonen toteaa. Jäljellä olevat politiikan toimittajat ovat vastuullisessa asemassa: loppujen lopuksi melko pieni joukko määrittää, miltä politiikka Suomessa näyttää (Vahti, J. 12.8.2015.).

4.2 Häilyvä objektiivisuus

Onko olemassa universaaleja arvoja, esimerkiksi ihmisarvo, mitkä ovat toimittajalle sellaisia asioita mistä ei keskustella? Jos esimerkiksi haastateltava vähättelee rasismia, miksi me olemme niin kohteliaan huomaavaisia ja otamme nämä siteerauksiksi, emmekä laita haastateltavia koville? Ei se ole objektiivisuutta, se on piiloutumista. (Vahti, J. 12.8.2015.)

Toimittaja Janne Flinkkilä (Flinkkilä, J. 12.8.2015.) vierasti Pekka Haaviston presidenttikampanjan aikaan sitä, miten moni tuttu toimittaja liputti avoimesti Haaviston puolesta. Jopa ihmiset, jotka ovat jollain tavalla politiikan kanssa työn puolesta tekemisissä. ”Jos olisin esimerkiksi Hesarin politiikan toimituksessa töissä, en osallistuisi hallitusta kritisoivaan mielenosoitukseen. Se ei jotenkin olisi kosher”, Flinkkilä toteaa. Hän ei

pidä itseään poliittisena henkilönä, vaan sanoo kiinnostuksensa kohteiden olevan enemmän sosiaalipoliittisia. (Flinkkilä, J. 12.8.2015.)

Journalismin objektiivisuuden diskurssi heijastelee samaa turbulenssia, joka mediaakin ravistelee. Median itsesääntely tosin toimii tässä asiassa siinä mielessä, että keskustelu nousee paljolti myös sisältäpäin. Ulkoapäin tuleva kritiikki on äänekkäämpää kuin aikaisemmin, ja mediaa johdetaan harhaan myös tahallisesti. Huoli taloudellisesta kannattavuudesta on jatkuva niskaan huohottaja. Median toimintaympäristö on mennyt täysin uusiksi, ja siinä rytäkässä on tarpeellista tarkistaa myös arvomaailmaa. Alaluvun alussa olevasta Jukka Vahdin sitaatista nousee esiin ensimmäinen tämän hetken objektiivisuuden ongelmista, eli kriittisyyden puute. Vahti jatkaa vielä: ”Sosiaalisessa mediassa tehdään se työ, minkä toimittajat jättävät tekemättä. Siellä tongitaan asioita, ihmetellään ja kysellään. Mihin mediaa enää tarvitaan, jos se on vain suodattamaton äänitorvi joillekin?” (Vahti, J. 12.8.2015.)

Vahdin mielestä kriittisyyttä on esimerkiksi se, että toimittaja reagoi haastattelutilanteessa haastateltavan kommentteihin. Jos tämä esittää argumenttina jostain kuullun huhupuheen, olisi toimittajan velvollisuus siinä samassa yhteydessä jotenkin ilmaista, miten asia oikeasti on, tai vähintäänkin nostaa esille lausunnon kyseenalaisuus. ”Toimittajien pitäisi rohkeammin ottaa poliitikon sanomat asiat raakamateriaalina, jota voidaan sitten vetää lingon läpi, analysoida ja ampua alas, jos siltä näyttää”. Eli toimittajat eivät esitä tarpeeksi jatkokysymyksiä, vaan päästävät haastateltavat liian helpolla. Niin kuin esimerkiksi Timo Soinin, ”joka selviää aina kaikesta sopivalla sutkautuksella” (Vahti, J. 12.8.2015.).

Janne Flinkkilän (Flinkkilä, J. 12.8.2015.) mielestä faktojen ja mielipiteiden eroa hälvennetään esittämällä jokin asia pätemättömäksi, vaikka sen on todistettu olevan faktaa. Esimerkkinä ilmastonmuutos: joku voi vain sanoa, ettei sitä ole olemassa. Tällöin kyseessä ei ole mielipide, vaan henkilö on yksinkertaisesti väärässä. ”Jos oikeasti halutaan olla objektiivisia, niin ihmiset pitäisi laittaa näistä enemmän tilille. Miten niin? Mihin tämä perustuu? Mihin tutkimuksiin tämä perustuu?”, Flinkkilä vaatii. Piia Elonen (Elonen, P. 24.9.2015.) on jatkokysymysten puutteesta samaa mieltä. Varsinkin lehdissä

työskentelevät voisivat kysyä samaa asiaa monta kertaa ilman, että se näkyy yleisölle rasittavana jankkaamisena.

Yhä enemmän huolta aiheuttaa siis kysymys, kenelle ääni annetaan ja millä tavalla. Viestintätutkija, dosentti Anu Kantola, kommentoi Helsingin Sanomissa huomanneensa, että hallitus käyttää harkittua strategiaa syöttäessään uutisia mediaan (Kantola 2015). Kantolan mukaan hallitus käyttää hyväkseen median kilpailua nopeudesta ja suoltaa hyviä uutisia koko ajan siinä toivossa, että huonot uutiset jäisivät huomaamatta. Strategian toimivuudesta voidaan olla montaa mieltä, mutta huolestuttavampaa on tietoinen halu harhauttaa. Ei siinä liene mitään uutta poliitikkojen taholta, mutta hallituksen olettaisi olevan tässä suhteessa suoraselkäisempi.

Kyseenalaistamattomuus voi saada aikaan kummallisia tilanteita, niin kuin Flinkkilä viime kesänä huomasi. Hän oli ihmetellyt jo jonkin aikaa, miten kukaan ei ollut tarttunut esimerkiksi kansanedustaja Olli Immosen blogikirjoituksiin jo heti vaalien jälkeen, tai kiinnittänyt huomiota hänen kaveeraamiseensa äärioikeistolaisten kanssa. Yksittäinen kirjoitus ei suinkaan saanut Flinkkilää menettämään hermojaan ja mobilisoimaan tuhansien ihmisten mielenosoitusta, vaan siihen liittyi pitempiaikainen turhautuminen siihen, miten ihmisoikeuksia polkevat tahot saivat näkyvyyttä mediassa ilman järkevää kriittisyyttä. (Flinkkilä, J. 12.8.2015.)

Flinkkilän (Flinkkilä, J. 12.8.2015.) mukaan Turun Sanomat oli ainoa media, joka tarttui Immosen suuren kohun aiheuttaneeseen Facebook-päivitykseen; muut olivat hiljaa kunnes syntyi massaliike taustalle.

Mielestäni missä tahansa sivistysvaltiossa, missä kansanedustaja tekee noin, niin ei sitä niellä. Media on ollut jotenkin varpaillaan, eikä halua suututtaa tai kyseenalaistaa. Esimerkiksi äärioikeiston mellakka Jyväskylässä: Yhden perussuomalaisten kansanedustajan oli jo huomattu olevan hyvää pataa tämän porukan kanssa, niin illalla julkaistiin juttu Timo Soinista kuninkuusraveissa, missä hän kertoi haaveilevansa omasta ravihevosesta, joka juoksisi siellä. Haastattelu on voitu tehdä aikaisemmin, mutta lehden olisi pitänyt osoittaa tilannetajua ja olla julkaisematta sitä. (Flinkkilä, J. 12.8.2015)

Suodattamattomuus on levinnyt jopa terminologiaan: ”Jos katsoo esimerkiksi Ilta-Sanomien uutisointia, siellä on alettu käyttää sanaa suvaitsevaisto, mikä on persujen keksimä sana”, Flinkkilä sanoo. (Flinkkilä, J. 12.8.2015.)

Pitäisikö toimittajien sitten ottaa reilusti kantaa? Piia Elosen (Elonen, P. 24.9.2015.) mielestä ei pidä. ”Median perustehtävä on lisätä lukijan ymmärrystä. Jos me otamme voimakkaammin kantaa, en usko että se lisää lukijan ymmärrystä yhtään”, Elonen sanoo. Lukijalle tulisi kertoa asiasta, siihen liittyvistä tapahtumista ja syistä niin hyvin, että tämä pystyy itse päättämään, mitä mieltä on. Vahtin (Vahti, J. 12.8.2015.) mielestä journalismissa pitäisi olla avoimesti jotain mieltä ja tuoda maailmankatsomus esille läpinäkyvästi. Samoilla linjoilla on myös Flinkkilä:

Pitäisi tuoda läpinäkyvästi esiin, mikä on konteksti missä teksti julkaistaan, kenen suulla puhutaan. Kun mielipiteet ovat läpinäkyviä, se on mielestäni ihan ok. Eri asia ovat ne mediat, joilla on piilotettu agenda. Esimerkkinä Hesarin Nato-uutisointi tai miten paljon palstatilaa EK:n puheenvuorot saa sivuilla. Melkein tulee ikävä niitä aikoja kun lehdet olivat selkeästi jonkin puolueen lehtiä. Pseudo-objektiivisuus on ankeata. (Flinkkilä, J. 12.8.2015.)

Vahti (Vahti, J. 12.8.2015.) kaipaasi enemmän kriittisyyttä ja analyttisyyttä:

Journalismi pitäisi nähdä valtaapitävien vastavoimana, sellaisena pysyvänä henkisenä oppositiona, jonka tehtävänä on kyseenalaistaa, tuoda esiin suodattaen ja kertoa mistä on kysymys. Ei niin, että kaikki aina haukutaan, vaan analysoidaan mikä on hyvää ja mikä huonoa. (Vahti, J. 12.8.2015.)

Elosen (Elonen, P. 24.9.2015.) mielestä uutiset ja muut jutut eivät ole toimittajan foorumeita omien kantojen esittämiseen ja perusteluun. Linjauksien tekoon sopivat hänen mielestään esimerkiksi pääkirjoitussivut. Yksittäisten juttujen lukijoille pääkirjoitusten linjauksia voi olla vaikea hahmottaa, koska kaikkea ei lueta yhdestä paikasta, vaan esimerkiksi sosiaalisen median kautta ilman kontekstia (Vahti, J. 12.8.2015.). Tämä saattaa vaikeuttaa lähdekriittisyyttä, koska verkossa kaikenlaiset kirjoitukset ovat niin sanotusti samalla viivalla. (Flinkkilä, J. 12.8.2015.) Juuri siksi on Elosen (Elonen, P. 24.9.2015.) mielestä tärkeää, että yksittäinen juttu on moniääninen ja eri näkökulmia sisältävä tasa-

painoinen kokonaisuus, jonka perusteella lukija pystyy muodostamaan itse mielipiteensä ilman, että valmiit ajatukset yritetään muiluttaa hänelle jutun muodossa. Vahti mietti, voisiko olla jokin yhteinen kiveen hakattu arvopohja, joka perustuisi esimerkiksi ihmis-oikeuksiin. Ihmisarvon tulisi olla jakamaton, ja esimerkiksi kun puhutaan rasismista tai pakolaisista, arvot voisivat näkyä jutussa ilman, että toimittaja menettäisi objektiivisuuttaan. (Vahti, J. 12.8.2015.) Filosofian tohtori ja kirjailija Tiina Raevaaran (Raevaara, 2015) mielestä moraalisen oikeuden julkiseen puheenvuoroon voi menettää, ”jos ihminen osoittaa teoillaan, ettei hän kunnioita muiden sananvapautta, tai hän käyttää omaa sananvapauttaan vihapuheisiin tai uhkailuihin, hän ei enää ansaitse median sponso-roimaa mahdollisuutta ajatustensa levittämiseen.”

Paineita objektiivisuuden uudelleen määrittämiseen luo myös keskustelu niin sanotuista ”false balance” ja ”false compromise” -ilmiöistä, jotka lääketieteen tohtori, professori Juhani Knuuti (Knuuti 2015) on kääntänyt valetasapuolisuudeksi ja valekompromissiksi. Valetasapuolisuudesta voidaan hänen mukaansa puhua silloin, ”[k]un erilaiset näkökulmat saavat viestinnässä samanlaisen painoarvon riippumatta siitä, millaisia perusteita näkökulmille on olemassa.” (Knuuti, 2015.) Valekompromissina hän pitää tilannetta, jossa uskotaan, että totuus on kompromissi kahden ääripään välillä:

Itseenä tasapuolisena pitävä toimittaja automaattisesti pyrkii hakemaan totuutta näiden kahden ääripään välistä ikään kuin keskiarvona. Logiikassa lähdetään siitä, että molemmat ääripäät ovat virheellisiä. Silloin kuitenkin unohdetaan kokonaan se mahdollisuus, että toinen näistä väitteistä voisikin olla oikea ja toinen väärä. (Knuuti, 2015)

Kaikki haastateltavat tunnistavat nämä ilmiöt ja pitävät tällaista tapaa toimia kyseenalaisena. Elosen (Elonen, P. 24.9.2015.) mielestä journalismissa elää tietty objektiivisuuden rituaali, joka vaatii, että soitetaan asiantuntijalle, joka joskus voi sanoa saman asian, jonka toimittaja olisi tiennyt itsekin. Toimittaja voi olla hyvinkin asiantunteva jossain asiassa, mutta ei voi silti kirjoittaa, että niin se on. Sitä ei pitäisi kuitenkaan tehdä niin, että haastatellaan yksi ilmastonmuutoksen puolustaja ja yksi vastustaja ja ajatellaan, että näin syntyy neutraali juttu. Elosen mielestä pitäisi valita lähteet, joilla on tieteellistä painoarvoa: ”Jos laitetaan vastakkain kaksi asiaa, joista toisesta on konsensus ja toisesta ei, niin eihän se juttu ole silloin tasapainossa ollenkaan. Meidän tarkoitus on lisätä lukijan ym-

märrystä. Tällainen journalismi lisää lukijan hämmennystä ja väärää tietoa”. (Elonen, P. 24.9.2015.)

Kiinnostavuuden tavoittelu lisääntyneessä kiireessä on muuttanut journalistisia toimintatapoja, eikä pelkästään hyvään suuntaan. Sopeutuminen muutoksiin on erottamaton osa ihmiskuntaa, eikä meneillään olevassa median uusjaossa ole siinä mielessä mitään järjestyttävää tai uutta. Käynnissä oleva arvokeskustelu osoittaa, että muutoksiin ei kuitenkaan haluta sopeutua millä hinnalla hyvänsä. Journalismi on aina ollut vahva osa kansakunnan moraalista selkärankaa, ja tämän hetkisen massamanipuloinnin aikana sen on erityisen tärkeää pysyäkin sellaisena. Jos varotaan liikaa ottamasta kantaa, voi journalismin perusolemuksen kuuluva kriittisyys jäädä toteutumatta.

4.3 Klikkiotsikko vai hillittyä asiallisuutta? – käytännön työkaluista

Mikä journalismissa on kiinnostavaa? Jukka Vahdin (Vahti, J. 12.8.2015.) mielestä tärkein asia on aiheen valinta, huonoa aihetta on vaikeaa enää otsikolla paikata. Jos ei itsenkään keksi, miksi aihe kiinnostaa, miten se vaikuttaa mihinkään tai kehenkään, tai mitä väliä sillä on, niin kannattaa Piia Elosen (Elonen, P. 24.9.2015.) mielestä miettiä, onko kyseisestä aiheesta edes järkevää tehdä juttua. Aiheen valinta on yksi juttuprosessin työläimpiä vaiheita. Täytyy nähdä vaivaa, että saa itselleen kirkastettua, mitä on tekemässä; aiheesta pitäisi tietää melko paljon, jotta löytää näkökulman, joka erottaa sen kaikista aikaisemmin tehdyistä. Vahdin mielestä toimituskokouksia ei pitäisi käyttää aiheiden löytämiseen. Aihe tulisi olla jo selvillä, ja sitä voitaisiin kokouksessa jalostaa yhdessä eteenpäin. Toimittajien pitäisi pystyä näin ollen tekemään riittävästi valmistelemaa työtä, jotta aikaa ei tarvitsisi käyttää tehottomiin kokouksiin. (Vahti, J. 12.8.2015.)

Jokaisen jutun pitäisi perustella itsensä lukijalle: miksi tämän pitäisi olla siitä kiinnostunut? ”Kiinnostava on sellaista, mikä herättää jonkin tunteen tai lupauksen siitä, että kun luen tämän, saatan ymmärtää tästä sekavasta maailmasta hetken aikaa jotain vähän paremmin”, Vahti linjaa. Hän korostaa jälleen myös analyttisyyttä: hyvin kirjoitettu tai kerrottu analyttinen journalismi on kiinnostavaa, koska se ei vain lupaa, vaan myös toimittaa jotain lisää. (Vahti, J. 12.8.2015.)

Pelkkä analyttisyys ei kuitenkaan riitä. Tekstin tulee olla selkeää ja ymmärrettävää sekä sanojen riittävän helppoja (Elonen, P. 24.9.2015.). Kiinnostavan jutun elementtejä ovat niin sanotut journalismin perinteiset esillepanoon liittyvät asiat, kuten esimerkiksi jutun kärki ja otsikko (Vahti, J. 12.8.2015.). Teksti tulisi rakentaa niin, että lukija ymmärtää yhteyden arkikokemukseen. Ymmärrys vaatii asioiden kunnollista selittämistä (Elonen, P. 24.9.2015.).

Olen listannut joitain konkreettisia keinoja, joita Helsingin Sanomissa käytetään (Elonen, P. 24.9.2015.):

- Osiin jakaminen. Esimerkkinä näillä kolmella tavalla hallituksen päätökset vaikuttavat sinuun. Sen sijaan, että todetaan, että näin on, niin on tärkeämpää mennä seuraamukseen, mitä tapahtuu jatkossa.
 - Kokijan näkökulma. Etsi juttuun ihminen, jota asia koskee. Jos esimerkiksi uudistetaan päivähoitoa, niin sen sijaan, että haastatellaan päivähoitotoimen johtajaa, haastatellaan jotain ihmistä, joka osaa asiakkaana kertoa tarkemmin, miten päätös häneen vaikuttaa.
 - Joskus on järkevä käyttää grafiikkaa.
 - Videolla näyttäminen. Jotain asioita on järkevämpää näyttää videolla. Esimerkiksi siurkortilla maksaminen voi olla helpompi esittää videolla kuin kertoa leipätekstissä.
 - Laskureiden käyttö. Aika paljon ollaan tehty erilaisia laskureita verkkoon. Esimerkiksi kun budjettiriihessä muutettiin jonkin verran veroja, niin teimme laskurin, johon sai syöttää omat palkkatietonsa, jonka jälkeen näki, miten se vaikuttaa omalla kohdalla. Ihmiset ovat tällaisesta todella kiinnostuneita, ja kun he näkevät vaikutukset suoraan esimerkiksi euroissa, päätökset konkretisoituvat ihan eri tavalla.
- On tärkeää miltä juttu näyttää. Onko se harmaata massaa vai nouseeko sieltä jotain faktoja? Onko siellä kuvissa joku tuntematon asiantuntija vai joku muu ihminen, johon voi samaistua? (Elonen, P. 24.9.2015.)

Vahdin (Vahti, J. 12.8.2015.) mielestä kiinnostavassa jutussa on jokin hahmotettava tarttumapinta, yhteyskohta vastaanottajan omaan elämään. Elosen (Elonen, P. 24.9.2015.) mielestä ihmisten kiinnostus omasta itsestään sopii politiikasta kertomiseen oikein hyvin, koska suurin osa poliittisista päätöksistä liittyy ihmisiin. Eli politiikka on jo lähtökohtaisesti täynnä kiinnostavia aiheita: ”kuinka paljon palkasta menee veroja?”, ”kuinka nopeasti pääsee terveyskeskukseen?”, ”millaisessa kunnossa pyörätiet ovat?”, ”pääseekö mummo hoitoon ja jos pääsee, saako hän hoitoa?” – kaikista näistäkin asioista päättävät poliitikot. (Elonen, P. 24.9.2015.)

”Jossain vaiheessa kotiäiti sieltä hiekkalaatikolta tuotiin joka ikiseen juttuun. Siitä on tultu ehkä vähän takaisinpäin”, Elonen kertoo (Elonen, P. 24.9.2015.). Henkilönäkökulmaa voi käyttää hyvin tai huonosti. Kun henkilö esiintyy jutussa ikään kuin oman tilanteensa asiantuntijana, se tuo juttuun jotain lisää. Silloin kun henkilö tuntuu päälleliimatulta, kun häntä käytetään kommentoimassa kokonaisuuden yhtä osaa ilman, että se liittyy juttukokonaisuuteen, ratkaisu ei ole hänen mielestään toimiva. (Elonen, P. Päivä.) Niin sanotuilta tavallisilta ihmisiltä voi saada oikeampaakin tietoa kuin viranomaisilta: ”Esimerkiksi poliitikko tai virkamies voi sanoa, ettei terveyskeskuksissa ole jonoja ja ne toimivat todella hyvin. Asiakkaan kokemus voi olla hyvin erilainen. Olisi todella kummallista olla kysymättä siltä, joka käyttää niitä palveluja, jotka verorahoillaan maksaa.” (Elonen, P. 24.9.2015.)

Vahdin mielestä politiikassa on kiinnostavaa psykologisuus ja inhimillisyys (Vahti, J. 12.8.2015.):

Politiikkaa tekevät ihmiset, ja se näkyy hyvässä ja pahassa joka päivä. On kiinnostavaa, että politiikassa näkyy läpi, että päätökset perustuvat arvoihin, persooniin, ihmisten viisauteen ja tyhmyyteen. Päätöksiin, joita tekevät ihmiset. Se, että politiikka ei ole mikään globaali virtaus, maailmantalous tai vastaava, mikä vaan mystisesti realisoituu leikkauspäätöksinä. Ne ovat valintoja ja arvopäätöksiä. (Vahti, J. 12.8.2015.)

”Henkilönäkökulman käyttämisen hyvyys politiikan journalismissa riippuu siitä, miten se tehdään. Ihan turhaan se esitetään mörkönä, että politiikan journalismin henkilöityminen olisi jotenkin automaattisesti paha asia”, Vahti sanoo. Hän haluaisi kuitenkin nähdä analyttisyyttä. Henkilöjutun ei tarvitse tarkoittaa sitä, että joku pääsee esittelemään vaatekaappinsa tai mielipiteensä (Vahti, J. 12.8.2015.)

Henkilöjuttu on Vahdin (Vahti, J. 12.8.2015.) mielestä loistava kärki, jolla voidaan selittää laajoja ja monimutkaisia asioita, koska ne henkilöityvät tässä ajassa juuri siihen tiettyyn ihmiseen. Tämä on tietysti työläs tapa: on vaikea laajentaa yhdestä ihmisestä kokonaiseksi maailmanselitykseksi. Vahdin mielestä yksilönäkökulmaan ei tarvitse siis jumiutua, vaan voi myös keskittyä asiaan, jota kyseinen henkilö edustaa. ”Kiinnostavimpia

juttuja ovat sellaiset, missä jotenkin rakennetaan jonkun tyyppin kaari, selitetään se ihminen. Miksi se miettii niin. Sillä ei ole merkitystä, olenko hänen kanssaan samaa mieltä.”

Haastateltavat kaipaavat jutuissa analyyttisyyttä ja syvyyttä. Sen sijaan, että toteaa asioita, voisi myös miettiä, onko kyseessä iso vai pieni asia, mihin se liittyy, mitä siitä seuraa? (Elonen, P. 24.9.2015.) Yleensä jonkin asian kaipaaminen tarkoittaa, ettei sitä ole tarpeeksi. Elosen (Elonen, P. 24.9.2015.) mukaan Helsingin Sanomissa analysointiin panostetaan, mutta siihen voisi panostaa vieläkin enemmän. Tietysti on olemassa riski, että analyyttisyydestä tulee liian subjektiivista. Helsingin Sanomissa tämä on ratkaistu niin, että muutama vuosi sitten lanseerattiin HS-analyysi, joka on nimenomaan juttupaikka analyyttiselle uutiselle, ei siis mielipidekirjoitus.

Analyyttisyys vaatii asiantuntemusta, mikä on hieman ristiriidassa tämän hetken kehityksen kanssa. Erikoistoimitukset vähenevät ja pienenevät koko ajan, ja erikoistoimittajia vähennetään enemmän kuin lisätään. Poliitiikan journalismissa historian taju ja asioiden suhteuttaminen vaativat paljon kokemusta ja asiantuntemusta, jotta osaa erottaa isot ja pienet asiat toisistaan. ”Varsinkin politiikan luonteeseen kuuluu, että politiikan tekijät yrittävät parhaan kykynsä mukaan hämätä ja piilottaa oleelliset asiat jonnekin taakse ja nostaa esiin mitättömiä asioita. Tämä on huono yhtälö.” (Vahti, J. 12.8.2015.) Elosen (Elonen, P. 24.9.2015.) mielestä monimutkaisten asioiden hallintaa auttaa, että toimittajilla on omia seuranta-alueita. Jos esimerkiksi kirjoittaa eläkejärjestelmästä säännöllisesti, niin osaa jo sen järjestelmän, eikä joka kerta tarvitse aloittaa täysin alusta. Se helpottaa paljon toimittajan työtä.

Alkaako yksittäisen reportterin aika olla ohi? Vahdin (Vahti, J. 12.8.2015.) mielestä pelkän tiedon välittämiseen – kertomaan kuka sanoi mitä – pystyy koulutettu apinakin, joka pitää mikrofonia. Ymmärryksen todellinen lisääminen laajojen ja monimutkaisten aiheiden, kuten esimerkiksi ilmastonmuutoksen ymmärtäminen, vaatisi tiimityötä ja laajempaa asiantuntemusta, kuin mitä yhdellä toimittajalla voi edes olla. Tämä asettaa tietysti paineita organisaatioille, joiden tulisi toteuttaa sen käytännössä. Esimerkkinä Vahti mainitsee eurokriisi-uutisoinnin, joka on hänen mielestään muuttanut politiikan uutisointia ja pakottanut toimitukset aktiivisempaan yhteistyöhön. Pelkkä Brysselin kirjeenvaihtaja ei riitä. Uutisraportointia tarvitaan, mutta myös analysointia ja taustoitta-

mista. ”Kukaan ei muista hätäkokous nelosen kohdalla, mitä tapahtui hätäkokous kokosessa. Arkijärjellä voisi kuvitella, että analyysit olisivat kasvussa, kun pikauutisointia on tarjolla niin monessa kanavassa. Tiedon, mitä tapahtuu, saa mistä tahansa.” (Vahti, J. 12.8.2015.)

Toimittajan rakenteelliset perustyökalut juttujen kiinnostavuuden luomisessa eivät olisi näiden haastattelujen perusteella häviämässä mihinkään. Päinvastoin: kaikenlaisten lisäosien ja tiedon esittämisen mahdollisuuksien lisääntyessä, ovat ymmärrettävyys ja selkeys kaiken perusta – hyvän aiheen lisäksi. Keinoja journalistisen tiedon esittämiseen on käytössä enemmän kuin koskaan aikaisemmin, ja ymmärrettävyyden lisäämiseen sitoutuneelle journalismille se on rikkaus. Toisaalta pitää olla entistä tarkempi, jotta keinoja osataan käyttää tarkoituksenmukaisesti sisällön mukaan, eikä eri tavalla tekemisen pakosta. Haastateltavat kaipaavat journalismiin syvyyttä, jota yksittäisen toimittajan voi olla vaikea toteuttaa ilman tiimityöskentelyä, koska työolosuhteet eivät välttämättä anna analyttisyyteen tarpeeksi mahdollisuuksia. Asiantuntijuudesta tulisi toimituksissa näin ollen kollektiivista, mikä vaatisi tietynlaista organisatorista asennoitumista.

5 Kiinnostava esitystapa, kiinnostavampi journalismi

Kanavia ja mahdollisuuksia journalistisen sisällön esittämiseen on tullut lyhyessä ajassa lisää. Osin tämä johtuu ehkä tietynlaisesta taloudellisen tilanteen luomasta pakosta, mutta myös laajemmasta tavasta ajatella. Siksi koin tärkeäksi miettiä vielä tarkemmin eri esitystapojen kautta journalismin ja politiikan kiinnostavuuden problematiikkaa.

Aikaisemmin tässä työssä on jo tullut esille, että journalismin tulisi tehdä maailmaa ymmärrettävämmäksi. Käyn seuraavaksi läpi joitakin erilaisia tapoja toteuttaa tuota tehtävää käytännössä. Käytän ainoastaan kotimaisia esimerkkejä, koska käsittelen tässä työssä ensisijaisesti suomalaista yhteiskuntaa. Suurin osa esittelemistäni konsepteista toimii verkossa, mikä on sinänsä ihan looginen kehityssuunta. Esimerkit eivät edusta kattavaa otosta uusista julkaisualustoista tai sisällöntuottamisen tavoista, eivätkä kaikki ole ihan niin uusiakaan. Niitä yhdistää kuitenkin uskallus tehdä ideasta todellista, ja halu luoda jotain uutta Suomen mediamaisemaan. Jotain, mitä sieltä on konseptien kehittäjien mielestä puuttunut.

Tässä luvussa en keskity pelkästään konseptien esittelyyn, vaan yritän myös selvittää, miten kyseinen esitystapa sijoittuu journalismin kentässä, ja mitä mahdollisia vahvuuksia ja heikkouksia sillä on. Lisäksi selvitän, mitä pyrkimyksiä ja päämääriä tekijät ovat itselleen asettaneet. Pyysin yhtä tekijätiimiin jäsentä jokaisesta konseptista kommentoimaan lyhyesti, jotta kyseiset alaluvut eivät jäisi pelkän pohdiskelun varaan.

5.1 Dokumenttiteatteri

Dokumenttiteatterissa yhdistellään totuutta ja tulkintaa. Materiaali voi koostua esimerkiksi pelkästään haastatteluista tai tutkivan journalismin projektista. Dokumenttiteatteri ei siis tarkoita automaattisesti journalistista lähestymistapaa. Toimittaja Janne Junttila jakaa kirjassaan *Dokumenttiteatterin uusi aalto* nykysuuntaukset kolmeen osaan (Junttila 2012, 21):

– Sanasanainen dokumenttiteatteri, jossa painottuvat henkilö, tämän tarina ja sen esittäminen sekä tutkimusvaiheessa käytetty haastattelutekniikka.

- Journalistinen dokumenttiteatteri, jossa painottuvat journalistiset tiedonhankinnan ja esittämisen tavat, mutta myös journalistiset ihanteet, esimerkiksi uuden tiedon etsiminen, kyky ymmärtää kokonaisuuksia ja tasapuolisuus.
- Taiteellinen dokumenttiteatteri, jossa painotetaan eniten tekijän tai tekijöiden oma näkökulma ja tulkinta. Dokumentaarista aineistoa käytetään taiteellisuuden ehdoilla.

Näytelmän tekijät pilkkovat materiaalin osiin ja luovat siitä taiteellisen kokonaisuuden. Dokumenttiteatterista on alkanut tulla 2000-luvulla suosituimpi teatterimuoto ympäri maailmaa. Dokumenttiteatterilla voi jo sanoa olevan pitkät perinteet, siksi Junttila puhuu uudesta aallosta. Suomessa tämä teatterin tekemisen muoto on lyönyt läpi enemmän uuden aallon mukana. (Junttila 2012, 20.)

Ryhmäteatterissa esitetyt Eduskunta-näytelmät tunnetaan Suomessa ehkä parhaiten. Susanna Kuparisen ohjaamissa näytelmissä metodiin kuuluu, että kaikki repliikit perustuvat totuuteen. Lähteinä käytetään muun muassa haastatteluja, mediaa, eduskunnan istuntojen muistiinpanoja ja poliitikkojen päivityksiä sosiaalisessa mediassa. *Eduskunta III* -trilogiassa kritisoidaan hyvinvointiyhteiskunnan alasajoa, ja tuodaan epäkohdat katsojan naamalle tavalla, josta on vaikea pyristellä karkuun. Tämä on ehkä myös dokumenttiteatterin vahvuus: on pakko ottaa sellainenkin tieto vastaan, mitä ei välttämättä edes haluaisi. Ylen toimittaja Tuula Viitaniemi muotoili oman kokemuksensa näin (Viitaniemi 2015):

En ymmärrä mitä näen, kun seuraan politiikkaa. En ymmärrä kokonaiskuvaa, enkä yksityiskohtia. Esitystä katsoessa tuntuu ikävästi siltä, että eivät ymmärrä useimmat poliitikot tai politiikan toimittajatkaan. Kuinka valppaasti vallanpitäjiä pitäisikään seurata! Kuinka kriittisesti tulisikaan osata tutkia uutisia, että näkisi, mitä ei kysyttyä, kuka saa puhua, kuka ei saa puhua, kuka ei puhu totta...

Dokumenttiteatteri on herättänyt myös jonkin verran keskustelua toimintatavastaan. Tutkija Matti Ylönen (Ylönen 2014) kritisoi Kuparisen ja Jari Hanskan mentoroimaa dokumenttiteatterityöpajan demoesitystä *Työ on parasta sosiaaliturvaa ja Terveysteksi*, joka esitettiin vappuviikolla 2014. Ylönen mielestä kansalaisjärjestöjen edustajat ja tutkijat esitettiin epäselvästi puhuvina, hieman sössöttävinä hahmoina, kun taas yrity maailman

edustajat nopealiikkeisinä ja dynaamisina. Ylönen oli sitä mieltä, että karikatyyrit liikkuvat niin monella tasolla, että katsojan on vaikea erottaa, koska imitoidaan jonkun henkilön ominaisuuksia ja koska jotain muuta. Hän halusi herättää keskustelua dokumenttiteatterin ja journalismin rajoista. Ylönen halusi myös, että jos dokumenttiteatteri mielletään journalismin jatkeeksi, sitä tulisi myös ohjata journalismin ohjeet.

Jari Hanska (Hanska 2014) ymmärsi Ylösen kritiikin. Hanska sanoi samassa Ylen ohjelmassa tekijöiden tietävän, että he uudistavat todellisuutta, kun he luovat valtarakennelman lavalle. Hän totesi, että heidän työryhmänsä joutuukin jatkossa miettimään, kuinka paljon heidän tulee avata katsojalle sitä, mikä on tulkintaa, ja kuinka paljon he voivat laskea sen varaan, että yleisö ymmärtää ettei henkilö ole oikeasti sellainen, vaan enemmän allegoria tilanteesta, johon on jouduttu. Hanskan mukaan tavoitteena on tehdä kiinnostavaa teatteria journalistisin ehdoin. Hänen mielestään olisi hyvä keskustella siitä, miten tällainen konteksti luodaan.

Junttilan (Junttila 2014) mukaan teatterissa on aina ollut parodiaa, satiiria, liioittelua ja vallankäyttäjien pilkkaa, mutta kun otetaan journalismi mukaan tekemiseen, säännötkin muuttuvat. Silloin tulisikin noudattaa vakiintuneita käytäntöjä, esimerkiksi haastateltavan oikeudet, oikaisut ja kommentointimahdollisuus. Teatterikin tarvitsee yleisönsä luottamusta, ja Junttilan mielestä on ongelmallista journalismin kannalta, jos yleisöltä menevät sitaatit ja mielipiteet sekaisin. Toisaalta teatterinkatsojat ovat lähtökohtaisesti tottuneempia lukemaan kahta tasoa yhtä aikaa. Karikatyyrit eivät kuitenkaan hänen mielestään kuulu automaattisesti dokumenttiteatteriin, ja sitä voi tehdä muullakin tavalla, kuin nojaamalla stereotypioihin.

Kävin katsomassa Eduskunta III -näytelmän ja tapasin Hanskan esityksen jälkeen. Halusin tietää, mitä dokumenttiteatterin tekijä ajattelee vuonna 2015. Hanskan (Hanska, J. 7.10.2015.) mukaan valtasuhteita on edelleen vaikea tuoda esiin teatterin lavalla ilman hahmojen tietynlaista kärjistämistä, mutta toki on aina mahdollisuus muuttaa ohjauksellisia valintoja. Journalistista sisältöä yritetään painottaa katsojille kertomalla koko ajan, mistä tiedot ovat peräisin.

Teatterissa poliitikon esimerkiksi eduskunnassa pitämästä puheenvuorosta on poistettu kaikki hienoudet, joita hän rakentaa omalla esiintymisellään, jolloin on helpompaa keskittyä puheen varsinaiseen sisältöön. Eduskunta III -näytelmässä katsojalle annetaan lisäksi ”lukuohjeita”, eli kerrotaan, kun puheessa on jotain erityisen huomionarvoista, esimerkiksi poliitikon suora valehtelu. Näyttelijät aina välillä esittelevät itsensä ja kertovat, mitä roolia esittävät. Hanska on samaa mieltä Junttilan kanssa siitä, että jos sanoo tekevänsä journalistista dokumenttiteatteria, silloin pätevät myös journalismin säännöt esimerkiksi taustatyön laatu, tietojen oikeellisuus ja haastateltavan kunnioittaminen. Jonkin verran lähdesuojan omaavaa materiaalia on Eduskunta III -näytelmässä käytetty, mutta sitäkin pyritään avaamaan kertomalla esimerkiksi, että tiedon on kertonut tietyn ministeriön sisäpiiriin kuuluva henkilö. Oikaisu voisi olla haastavampaa tehdä, muttei mahdotonta. Teatteri ei voi olla Julkisen sanan neuvoston jäsen, mutta tekijät pitävät journalistin ohjeita tekemisensä ohjenuorana. (Hanska, J. 7.10.2015.)

Media sai näytelmässä oman osansa armottomasta kritiikistä. Näyttelijät lukivat kirjoituksia, joissa hehkutettiin Juha Sipilää ennen eduskuntavaaleja. Koskaan ei ole ollut yhtä vaivaannuttavaa istua teatteriesityksessä. Se on hyvä osoitus siitä, että myös toimittajat tarvitsevat tämän kaltaisia peilejä työnsä arvioimiseen. Kriittisyyden puute mediasa tulee tätäkin kautta esiin. Eikö tosiaan enää osata kysyä miksi?

Suomalaisessa politiikassa on pitkään ollut se ongelma, että ihan kuin politiikassa ja ideologiassa olisi jotain likaista, mikä halutaan putsata näkyvistä. Ei meillä ole mitään arvovapaita asioita, tai jos on, niin hyvin vähän. Talous mitä suuremmissa määrin on arvopolitiikkaa, mutta se on lanseerattu niin, että tässä nyt vaan hoidetaan tätä valtionjohtajan tehtävää ja tehdään rationaalisia päätöksiä. Eli asioista ei voi edes keskustella. Jos lähdet esittämään niitä ikäviä jatkokysymyksiä ja jankkaamaan, niin se on huonoa käytöstä. (Hanska, J. 7.10.2015.)

Hanskan (Hanska, J. 7.10.2015.) mielestä vastakkainasettelu kuuluu politiikkaan, eikä ole mitenkään epäisänmaallista vaatia vastauksia kysymyksiin, jotka vaikuttavat kaikkiin kansalaisiin. ”Tyhmät kysymykset ovat kaikkein parhaimpia. Tuntuu, että liian harvoin toimittajat uskaltavat sanoa, että nyt en ymmärtänyt yhtään mitään. Mitä tarkoittit?”, Hanska sanoo. Täydellinen objektiivisuus on mahdotonta, koska itseään ei voi erottaa ympäröivästä yhteiskunnasta. ”On kuitenkin vaarallista esittää valheellista kuvaa riip-

pumattomuudesta, tai vielä pahempaa, olla täysin sokea omille kytköksilleen. On jotenkin reilumpaa, että jutussa on selkeä näkökulma.”

Eduskunta-näytelmiin kerättyä taustamateriaalia on hyödynnetty *Voima*-lehden artikkeleissa. Tämä on toiminut myös toisin päin: tekijät ovat kirjoittaneet lehteen artikkeleita, joita on myöhemmin siteerattu teatteriesityksissä. Tässä kontekstissa näytelmät ovatkin vain osa kokonaisuutta, yksi julkaisualusta muiden joukossa (Hanska, J. 7.10.2015.). Esimerkiksi *The Guardian*-lehti on tehnyt pitkään yhteistyötä lontoolaisen *Tricycle Theatre*n kanssa (Junttila 2014). Suomessa tätä yhteistyömahdollisuutta on jostain syystä hyödynnetty vähemmän. Voisi kuitenkin kuvitella, että yhteistyö dokumenttiteatterin kanssa auttaisi lisäämään juuri sitä kaivattua analyttisyyttä, jota omin voimin voi olla hankala tehdä.

5.2 Faktabaari

Faktabaari perustettiin 2014 ja tekijät mainitsevat esikuvikseen internetsivustot *Factcheck.org* ja *Politifact.com*. Perustajat kaipasivat myös Suomeen palvelua, jossa voi seurata poliittisten toimijoiden puheiden totuudenmukaisuutta, sekä puuttua mediassa esitettyihin puolivillaisiin totuuksiin. Palvelu on poliittisesti sitoutumaton ja kaikille avoin. (Faktabaari 2015.)

Faktantarkistus kuuluu toimitusten perusasioihin, mutta resurssien tiukentuessa kiire on lisääntynyt, ja toimittajat ovat valittaneet, etteivät kykene enää kunnolla huolehtimaan tietojen oikeellisuuden tarkistamisesta niin hyvin kuin pitäisi. Median arvostus perustuu kuitenkin siihen, että esitetyt asiat ovat oikein, joten keskustelu tietojen oikeellisuudesta on ollut viime vuosina enemmän esillä. Faktabaarin työ alkoi tarkistamalla ennen EU:n parlamenttivaaleja 2014 noin 60 väitettä, joista itse asiassa yli 40 oli väärää (Faktabaari 2015). Toimintaperiaate todisti siis tarpeellisuutensa.

Prosessi etenee niin, että Faktabaari saa vihjeen julkisuudessa esitetystä väitteestä. Toimitus ottaa yhteyttä tiedon ammatillaiseen, tavoitteenaan vähintään kaksi toisistaan riippumatonta lähdettä. Toimitus ottaa yhteyttä yhteen tai useampaan asiantuntijaan,

joilta saavat lausunnon. Toimitus muokkaa tekstin journalistisesti luettavaan muotoon ja lähettää asiantuntijalle tarkistettavaksi. Teksti julkaistaan linkkeineen sivustolla kriteerein oikein, väärin tai 50/50. (Faktabaari 2015.)

Valtiotieteen kandidaatti Sakari Nieminen Turun yliopistosta ja valtio-opin professori Matti Wiberg Turun yliopistosta julkaisivat mielipidekirjoituksen *Informaatioyhteiskunta tarvitsee faktantarkistusta* alun perin Turun Sanomissa 22.9.2015. Kirjoitus on kuitenkin maksumuurin takana, joten sen pystyy lukemaan kokonaisuudessaan Faktabaarin verkkosivulla. Nieminen ja Wiberg esittävät faktantarkistuksen yhdeksi tavoitteeksi, että yhteiskunnallisia keskusteluja voitaisiin käydä paikkansa pitävin tiedoin: ”Kansalaisten on helppo arvioida ehdokkaiden luotettavuutta, jos on vankkaa dataa siitä, ovatko nämä puhuneet totta, syyllistyneet puolitotuksiin vai levittäneet perättömiä väitteitä. Faktantarkistuksen ensisijainen tehtävä on kansalaisten informointi.” (Nieminen & Wiberg 2015)

Nieminen ja Wiberg (Nieminen & Wiberg 2015) liittävät siis faktantarkistuksen ensisijaisesti politiikkaan, ja pitävät sitä tervetulleena poliittisen keskustelun areenalla. He mainitsevat useita näkökulmia, joiden vuoksi pitävät faktantarkistusta hyvänä asiana: Poliittisten toimijoiden rehellisyys lisääntyy, kun he tiedostavat olevansa syynin kohteina, poliittinen osallistuvuus voi parantua ja tuoda mukaan politiikkaan ansioituneempia henkilöitä, koska he luottavat systeemiin enemmän, ja päätöksentekijä saattaa itse olla tietämätön, että levittää väärää informaatiota. Kysymys on myös arvoista: jos on mahdollisuus oikaista toisen valehtelu, se kuuluu tehdä.

Nieminen ja Wiberg (Nieminen & Wiberg 2015) tuovat mielipidekirjoituksessaan monta hyvää näkökulmaa esille, mutta niissä käsitellään ainoastaan lähdettä. Median rooli on tässä kirjoituksessa ohitettu kokonaan – ehkä tarkoituksellisesti – mutta kaipaen enemmän keskustelua tiedotusvälineen vastuusta virheellisen tiedon välittämisessä. Joi-tain kannanottoja olen aiheeseen liittyen huomannut, viimeksi Johanna Vehkoon kirjoituksen *Valheenpaljastaja: Virheet leviävät, korjaukset eivät* Ylen Kuningaskuluttajan nettisivulla. Vehkoon (Vehkoo 2015) mielestä oikaisut eivät leviä verkossa yhtä tehokkaasti kuin väärät tiedot. Vehkoo siteeraa jutussa Yleisradion toimittajaa Eero Mäntymaata, joka on kirjoittanut suomalaisviestinten oikaisukäytännöistä kirjan *Todenmukainen journa-*

lismi (2015). Mäntymaa antaa selkeät ohjeet oikaisun tekoon jutussa esiintyneisiin esimerkkitapauksiin, mutta samat säännöt pätevät varmasti kaikkiin verkossa julkaistaviin juttuihin: alkuperäistä artikkelia tulisi korjata ja ilmoittaa selkeästi, mitä muutoksia siihen on tehty ja miksi. Olisi parempi, jos lisäksi tehtäisiin vielä juttu, jossa oikaisusta kerrotaan. Tämä tulisi vielä linkittää alkuperäiseen juttuun, jotta lukija ymmärtää, mistä on kyse. (Vehkoo 2015.)

Faktabaarin vastaava toimittaja Tuomas Muraja (Muraja, T. 6.10.2015.) ei ole huolissaan siitä, että median luottamus kärsii, kun virheitä tuodaan esille. Päinvastoin, hän ajattelee median luottamuksen paranevan, kun juttuja tarkistetaan useampaan kertaan. Se vaikuttaa hänen mielestään vähentävästi virheiden määrään. Murajan mielestä on kaikkien etu, että virheet vähenevät ja keskustelu on faktapohjaista.

Pääasiassa media on ottanut faktantarkistukset hyvin vastaan. Osa jutuista on korjattu jälkepäin, osaan faktantarkistuksista on tullut asiallisia vastineita. Osasta on debatoitu rakentavasti sosiaalisessa mediassa. On toki muutamia ”vanhan liiton” toimittajia, joita virheiden korjaus tuntuu ärsyttävän. Nykyaika tuntuu olevan sellainen, että tieteen- ja faktanvastaisuudelle on annettu yhä enemmän tilaa. (Muraja, T. 6.10.2015.)

Murajan (Muraja, T. 6.10.2015.) mielestä kaikki mielipiteet eivät ole yhtä arvokkaita. Hänen mielestään media yrittää ”objektiivisuusharhassa” tavoitella kultaista keskitietä, jolloin itse asia vääristyy. Tätä on hänen mielestään nähty esimerkiksi ilmastonmuutos- ja maahanmuuttokeskustelussa.

Eihän kukaan toimittaja halua tulla ”narauteksi” vääristä tiedoista. Ulkoapäin tuleva kontrolli voi myös johtaa siihen, että toimitusprosessissa yhä useampi tarkistaa jutun ennen julkaisemista. Itse fakta ei ole vielä journalismia, vaan juttu näkökulmineen. Mutta sen on perustuttava faktoihin. (Muraja, T. 6.10.2015.)

Faktabaaria on Murajan (Muraja, T. 6.10.2015.) mukaan arvosteltu lähinnä siitä, ettei siellä ole kommentointi- eikä vastinmahdollisuutta. Keskustelu tapahtuu Faktabaarin Facebook-sivuilla, ei itse alustalla. Moni asia ei ole kyllä tai ei, siksi asiantuntijakeskustelulle on alustalle luotu Debattibaari, jonka aseman Muraja uskoo korostuvan tulevaisuudessa. Näistä keskusteluista he voivat myöhemmin toimittaa myös juttuja.

Tuntuu, että vapaaehtoisvoimin pyörivä Faktabaari ei haali taloudellista kasvua, vaan haluaa laajentaa sanomaansa yhteistyöllä. Nytkin Faktabaari kokoaa yhteen eurooppalaisia toimittajakoulutusta tarjoavia korkeakouluja. Faktabaarin konseptia on tarkoitus käyttää pohjana seuraavien Eurovaalien alla. (Muraja, T. 6.10.2015.)

Ristiriitainen tieto hämmentää, kuten itse koin eräänä aamuna lukiessani päivän lehteä. Helsingin Sanomien mielipidesivulla oli elinkeinoelämän edustajien kirjoitus vapaa-kauppasopimuksesta (Häkämies, Dybvad, Lemne, Lund & Víglundsson 2015, B10). Kirjoituksen otsikko oli: *TTIP-sopimuksella on vahva kansalaisten tuki*, ja siinä esiteltiin Ruotsin elinkeinoelämän keskusjärjestön *Svensket Näringslivet* vastikään teettämän kyselyn tuloksia. Kirjoituksessa kerrottiin, että viiden Pohjoismaan kansalaiset (4600 henkilöä) kertoivat suhtautumisestaan TTIP-sopimukseen ja kansainväliseen kauppaan. Tekijät olivat tämän perusteella päätelleet, että kannatus Pohjoismaissa on vahva. He kirjoittivat myös, että 71 prosenttia Pohjoismaiden kansalaisista ja 69 prosenttia suomalaisista tukee vapaakauppaa.

Myöhemmin saman lehden taloussivulla kerrottiin samasta *Svenskt Näringslivet* teettämästä kyselystä otsikolla *Tanska on myönteisin vapaakauppasopimukselle* (Karttunen 2015, A30). Tämän kirjoituksen mukaan otos oli 4500 henkilöä, myönteisesti suhtautuvia suomalaisia 55 prosenttia ja myönteisesti suhtautuvia pohjoismaalaisia yhteensä 59 prosenttia. Luvut eroavat siis melkoisesti toisistaan. Vaikka mielipidekirjoitus on räikeän puolueellinen, aloin silti epäilemään toisenkin kirjoituksen tietojen oikeellisuutta, johon tietysti vaikutti se, että kirjoitukset olivat samassa lehdessä.

Toimittajana suhtaudun ulkopuoliseen faktantarkistukseen myönteisesti, vaikka tietysti toivon etten itse päädy ”syyniin”. Jos ja kun toimituksissa ei ole resursseja riittävään tarkistamiseen, on tietysti lukijoiden etu, että joku sen tekee. Jos tämän kaltaisia palveluita olisi enemmän, ehkä ulkopuolisesta faktantarkistamisesta tulisi arkipäiväisempää. Journalistiseen läpinäkyvyyteen tulisi kuulua myös virheellisen tiedon oikaiseminen, ja olisi hyvä kehittää tapa, jolla sen voisi tehdä mahdollisimman hyvin myös verkossa. Vehkoolla ja Mäntymaalla oli jo ehdotuksia.

5.3 Uutisraportti

Uutisraportti on lauantaisin ilmestyvä ajankohtainen satiiri HSTV:ssä, jonka juontaa Tuomas Peltomäki. Ohjelma alkoi pyöriä lokakuussa 2014. Vaikka itselle ohjelmasta tuli ensimmäisenä mieleen sen muinainen kotimainen edeltäjä Iltalypsy, on Peltomäki ominut konseptin Yhdysvalloista:

Ei tässä varsinaisesti mitään päämäärää ole. Tämä alkoi ihan sellaisena fanipoikaprojektina. Olin katsonut jenkkien the Daily Showta vuodesta 2006, ja pidin siitä ihan valtavasti. Yksi yö sitten mietin sängyssä maattessani, että onhan se ihan tosi sääli kaikille meille, ettei Suomessa tehdä mitään sellaista. (Peltomäki, T. 12.10.2015.)

Peltomäki päätti kokeilla, vaikka hänellä ei ollut mitään käsitystä tv-työstä, aikaa ja resursseja oli vähän, hän ei ollut koskaan juontanut mitään, käsikirjoittanut mitään saati luonut kokonaista ohjelmaa. Alku ei ollut siis kovin tavoitteellinen. Peltomäki mietti, mikä hänen mielestään Daily Show:ssa ja Last Week Tonight:ssa hyvää, ja yritti tehdä samaa itse. Oletusarvo oli, ettei jälki tulisi olemaan esikuviensa veroista, koska Daily Show:lla on ammattitaitoista ja kokoaikaista henkilökuntaa noin 50 henkilöä, kun Uutisraporttia tekevät amatöörit ja yhtään kokoaikaista ihmistä ei ole siihen käytettävissä. ”Ajattelin, että ei se haittaa. Jos epäonnistutaan, niin tehdään se sitten jollain omannäköisellä ja toivottavasti mielenkiintoisella tavalla.” (Peltomäki, T. 12.10.2015.)

Ohjelman nimi kertoo konseptin idean tiivistetyssä muodossa: se on raportti uutisista. Tekijät kertovat siitä, mistä muu media on kuluneella viikolla uutisoanut. He eivät siis itse juuri tee taustahaastatteluja, eikä ohjelman tarkoitus ei Peltomäen mukaan ole esittää lopullista totuutta, joten siinä mielessä ohjelma ei kuulu journalistisen sääntelyn piiriin. Uutisraportti on yksi näkökulma asioihin, joita media on jo käsitellyt. (Peltomäki, T. 12.10.2015.)

Uutisraportin takana ovat kokeneet toimittajat: Peltomäen lisäksi ohjelmaa ovat olleet tekemässä muun muassa Maria Pettersson, Pekka Torvinen, Jussi Sippola ja Henry Lehto, joka tosin ei ole toimittaja vaan stand up -koomikko. Huumorista huolimatta tekijät haluavat käsitellä oikeita aiheita, eivätkä tuhlata katsojan aikaa tyhjänpäiväiseen.

Vaikka journalistista kunnianhimoa ei perinteisessä mielessä ole, asioita ei keksitä omasta päästä, vaan ohjelmat perustuvat aina oikeisiin tietoihin. Tarkoitus on tehdä ohjelmaa, jonka muutkin kuin työkseen yhteiskuntaa seuraavat jaksavat katsoa loppuun. (Peltomäki, T. 12.10.2015.)

Peltomäki sanoi Journalistin haastattelussa, ettei usko olevan mitään sellaista aihetta, jota ohjelmassa ei voitaisi käsitellä, kunhan näkökulma on ammattitaitoisesti valittu. Ulkonäön pilkkaamiseen he eivät aio alentua. (Honkonen 2015)

Jos asiassa on jotain hauskaa, tai joku on sanonut jotain tyhmää, siihen tartutaan. Se tarkoittaa myös, että jos joku on selvästi valehdellut, kerrotaan sekin. Mutta me pyrimme kuitenkin välttämään pelkkää hihittelyä tai ilkkumista, vaan haluamme kertoa myös varsinaisen asian ja faktat, ja tarjota niihin joku perspektiivi. (Peltomäki, T. 12.10.2015.)

Ohjelman kirjoittajat pyrkivät kertomaan jutut samaan tapaan kuin kertoisivat ne kavereilleen baarissa:

Aika harva rupea kavereilleen puhumaan mitään ”toisaalta, toisaalta”-kapulakielistä uutistekstiä, johtuen ihan vain siitä ettei kaverit jaksa kuunnella sellaista. Yritämme puhua kuten, ihmiset yleensäkin puhuvat toisilleen – fiksusti. Välillä nauretaan ja välillä vaka-voidutaan. (Peltomäki, T. 12.10.2015.).

Erottaako katsoja vitsit ja faktat toisistaan?

Kyllä erottaa. Vaikka me koetaankin tekemämme tällaista aika vapaamuotoista ohjelmaa, niin meille on ihan selvää, että faktojen pitää olla oikein. Olen antanut muille kirjoittajille sellaisen yleisohjeistuksen, että jos läppä ja journalismi ovat keskenään ristiriidassa, niin journalismi voittaa joka kerta. (Peltomäki, T. 12.10.2015.)

Peltomäen (Peltomäki, T. 12.10.2015.) mukaan ihmiset, jotka oikeasti katsovat videon, ymmärtävät mistä on kyse. Tämä ryhmä arvostaa Uutisraportin tuomaa lisää uutistartontaan. Sitten on ihmisiä, jotka eivät Peltomäen mukaan täysin ymmärrä videomuotoista ohjelmaa, vaan lukevat pelkästään pienen pätkän ohjelman käsikirjoituksesta, joka on muokattu lähinnä Nyt.fi:n puffijutuksi – ja suuttuvat.

Päättäjille ja medialle irvailun ohella olen vaikuttunut valtavasta tiedon määrästä, mitä jokainen jakso sisältää. Aiheiden esittelyyn on todella nähty vaivaa, ja tietoa etsitään myös ulkomaisia medioista. Eniten ehkä kuitenkin arvostan Peltomäen asennetta: kokeillaan, ja jos ei onnistu, niin ei se mitään. Toivottavasti oli ainakin hauskaa. Tämän ajatuksen takana olevaa uskallusta haluisin nähdä suomalaisessa mediassa enemmänkin. En tarkoita, että työn teon pitäisi olla pelkkää hauskanpitoa. Tuntuu, että usein pitäisi olla ykkösellä täydellistä, muuten menetetään uskottavuus. Ja kyllä hauskaa voi olla ja silti faktat oikein. Uutisraportti on yksi esimerkki siitä.

5.4 Readom

”Readom on uusi journalistinen ansaintamalli ja julkaisualusta. Käyttäjä saa kuukausimaksulla kaiken tarvitsemansa lukemisen, samaan tapaan kuin Spotifystä saa yltäkylläisesti musiikkia. Readom tarjoaa journalismia, josta ihmiset ovat valmiita maksamaan”, kertoo Juha Honkonen, yksi Readomin perustajista. (Honkonen, J. 6.10.2015.)

Uusi journalismipalvelu aukeaa todennäköisesti kevään 2016 loppupuolella. Palvelu tarjoaa aikakauslehtien kustantajilta artikkeleita erityisesti mobiililaitteet huomioiden. Honkosen (Honkonen, J. 6.10.2015.) mielestä ”aikakauslehtiä ei käytännössä ole digitaalissa muodossa, sillä niiden näköislehdet eivät ole tarpeeksi houkuttelevia.”

Journalismia ei tuoteta itse, vaan palvelu haluaa olla jonkinlainen laadun koordinaattori. Ihmiset eivät Honkosen mukaan halua maksaa klikkijournalismista eivätkä perusuisoinnista. Ne ovatkin Readomista jätetty pois.

Palvelu personoituu kunkin käyttäjän mukaan. Se osaa tarjota kiinnostavia artikkeleja sellaisistakin lehdistä, joista lukija ei ole koskaan kuullut. Feedissä on juttuja lomittain eri kustantajilta, jolloin käyttäjä pystyy samalla kertaa selaamaan lukuisia lehtiä. Selailua eivät häiritse artikkelit sellaisista aihealueista, jotka eivät kiinnosta lainkaan. (Honkonen, J. 6.10.2015.)

Honkonen kertoi Magazine Symposium 2015 -tapahtumassa, että palvelusta on tulossa demo esittelyyn todennäköisesti alkuvuodesta, jolloin on tarjota jotain konkreettista hahmottamisen tueksi kustantajille. Uskoa palveluun on muillakin kuin tekijöillä, sillä Readom voitti viime keväänä mediainnovaatiokilpailun. Suurimpana uhkana Honkonen pitää kustantajien haluttomuutta kokeilla tällaista uutta ansaintamallia, vaikka tekijät lupaavatkin kustantajille suuremman osuuden kuin muut vastaavat palvelut. (Honkonen, J. 6.10.2015.) Kustantajat pyrkivät varmaankin myymään koko lehden, mutta luulisi, ettei yksittäistenkään artikkeleiden myynti olisi ongelma, kun siitä saa rahaa.

Readom osuu yhtä lailla yksilökeskeisyyden ytimeen kuin muutkin samantyyppiset kuukausimaksulla toimivat mediapalvelut. Lukija voi karsia näköpiiristään kaiken epäkiinnostavan ja maksaa vain siitä, mikä itseä eniten koskettaa. Tämän tyyppiset koordinoitupalvelut tulevat varmasti journalismin alalla lisääntymään tulevaisuudessa, koska ammattimainen sisällöntuottaminen on kallista. En tietysti väitä, että koordinointi olisi ilmaista, mutta on varmasti eri asia tehdä esimerkiksi lehteä – verkossakin. Suuri kysymys tietysti on, ovatko lukijat oikeasti valmiita maksamaan kuukausimaksua lehtiartikkeleista. Readomin puolesta tietysti toivon, että ovat. Arvostan jälleen kerran luovuutta ja uskallusta tarttua johonkin, mitä Suomessa ei vielä aikaisemmin ole tehty.

6 Pohdinta

Olen pyöritellyt tätä opinnäytetyön aihetta mielessäni jo kohta kaksi vuotta. Tämä työ on tahattomasti ajankohtaisempi, kuin mitä alun perin ajattelin, vaikka kiinnostavuus on toimittajan työssä aina keskeisesti läsnä. Lähtökohtana oli kysymys laajojen ja monimutkaisten asioiden käsittelystä tavalla, jolla lukijalle voidaan tarjota selkeä ja kiinnostava kokonaisuus. Kysymys täsmentyi käsittelemään politiikan journalismia ja työn painopiste siirtyi enemmän toimittajan käytännön työn suuntaan. Työstä tulikin selvitys toimittajan työstä sekä politiikan journalismin kiinnostavuudesta nykytilanteessa.

Toimittajalta vaaditaan ammattitaitoa, joka edellyttää alan käytäntöjen ja sääntöjen tuntemusta ja omaksumista. Toimintatapojen tuntemus liittyy olennaisesti jo journalistisen kirjoitusprosessin lähtötilanteeseen, eli aiheen valintaan. Poliitiikan journalismissa on paljon niin sanottuja kestoaiheita, joista ”kuuluu” uutisoida, ja jotka määrittävät politiikan journalismin päivittäistä agendaa. Toimittajan ammattitaitoa mitataan erityisesti kyvyssä löytää uusia ja erilaisia näkökulmia. Ihmiset eivät välttämättä osaa määritellä, mitä he haluaisivat lisää tai vähemmän. On meidän tehtävämme journalisteina määritellä se. Kuten Tampereen yliopiston mediatutkija Heikki Helman sanoi radiossa, yleisö klikkaa sitä, mikä on tarjolla. Ammattitaitoon kuuluu myös kriittisyys lähteidenkäytössä ja tietojen oikeellisuuden tarkistaminen. Nyky-yhteiskunnan ristipaineessa väärää tietoa on tyrkyllyä enemmän kuin tarpeeksi. Journalismi on politiikan ja kansalaisen välissä, ja sen tulee selittää maailmaa, jotta kansalaiset saavat tarpeeksi oleellista tietoa päätöksen-

tekonsa tueksi. Mediatutkimus tekee tätä samaa työtä omalla sarallaan. En tiedä kuinka paljon toimituksissa seurataan alan tutkimusta, sen selvittäminen vaatisi toisen opinnäytöyön. Mediatutkimus päivittää median vaikutuksia ympäröivässä yhteiskunnassa tasaisin väliajoin, ja on siksi hyödyllinen resurssi.

Mediaa on kritisoitu kaupallistumisesta ja sen mukanaan tuomasta journalismin viihteellistymisestä. Mediaa on myös syytetty siitä, etteivät ihmiset luota politiikkaan. Eivät kriitikot ihan väärässä ole, mutta media ei ole irrallaan yhteiskunnasta, eli kulttuurinen ja yhteiskunnallinen kehitys muokkaavat myös mediaa, joka on samojen markkinalakien armoilla kuin kaikki muutkin. Toimittajien työympäristö on muuttunut dramaattisesti lyhyessä ajassa. Työnkuva on muuttunut lisääntyneiden kanavien myötä, mutta ympäristö on saattanut muuttua konkreettisestikin, kun useita toimituksia on yhdistetty. Eri-tyisesti politiikan alueella tätä on tehty paljon, joten pelkkää politiikkaa työkseen seuraavia toimittajia on määrällisesti vähemmän. Tämä on tietysti hieman ristiriidassa läpinäkyvyyden ja laadukkaan journalismin vaatimusten kanssa, jotka vaativat resursseja. Yhä pienempi porukka määrittää miltä politiikan journalismi näyttää.

Luvussa 2 tuli esiin, että mediakäyttäjät odottavat journalismin olevan syvällistä. Ihmiset kaipaavat aina myös sirkushuveja, mutta kiinnostuksen ylläpitämiseksi riittää, että syvällistä sisältöä on tarjolla tarpeeksi usein. Mikä on kenellekin tarpeeksi usein, voi tosin olla hankala määrittää. Ihmiset kuluttavat mediaa tottumustensa ja arvojensa mukaan. Yleisö ei ole yhtä hahmotonta massaa, vaan ennemminkin haulikolla ammuttuna ympäri mediaympäristöä. Arvot ohjaavat ihmisten käyttäytymistä ja yhä enemmän haikudutaan mieltymysten mukaan ”omien seuraan”. Silti toimitusten klikkien metsästyksestä voi johtaa ajatuksen, että olisi vielä olemassa jokin suuri yleisö. Toimitusten ei kuitenkaan kannata arvottaa yleisöään. Esimerkiksi lukijoiden erottelu verkon ja lehden välillä ei ole ongelmattonta. Verkko on niin olennainen tapa kuluttaa mediaa, että tuntuisi kummalliselta, jos siellä käytyä keskustelua pidetään jotenkin automaattisesti huonolaatuisena. Siinä tapauksessa, kyse voi olla tavasta millä se on toteutettu. Onko mahdollisuus kommentointiin vain lätkäisty juttujen perään sen vuoksi, että sillä kuvitellaan saatavan lukija tyytyväiseksi, vai onko nähty vaivaa sen eteen, että aitoa keskustelua on mahdollista syntyä.

Tuntuu, että politiikalla on sanana ikävä kaiku ja se sisältää laajemman merkityksen, kuin mitä sillä saatetaan tarkoittaa. Esimerkiksi kun ihminen puhuu epäluottamuksesta politiikkaan, hän saattaa tarkoittaa sillä puoluepolitiikkaa, mutta kuulija ei pysty sitä suoraan päättelemään. Pitäisikin ehkä puhua vain yhteisten asioiden hoitamisesta ilman etymologisia rasitteita. Ihminen, joka ei ole kiinnostunut politiikasta, ei ole kiinnostunut omasta elämästään, Piia Elonen sanoi haastattelussa. Se ei tarkoita, että pitäisi olla aktiivisesti vaikuttamassa poliittiseen päätöksentekoon. Haastateltavat tekivät selvän pesäeron toimittajan ja poliittisen vaikuttamisen välille, toimittajan ei kuulu tehdä politiikkaa, vaan seurata poliitikkojen työtä. Mediaympäristö on muuttunut niin paljon, että arvokeskustelu on tarpeen. Juuri nyt esimerkiksi keskustelu journalismin objektiivisuudesta käy kiivaana. Haastatteluissa nousi esiin toimittajien yleinen kyvyttömyys esittää lisäkysymyksiä: valtaapitäviä pitäisi laittaa enemmän tilille sanomisistaan ja vaatia perusteluja. Toimittajan työn pitäisi olla läpinäkyvää, eli tuoda selkeästi esiin mitä lähteitä on käytetty ja miksi. Haastateltavat haluaisivat myös kitkeä valetasapuolisuuden journalismista ja toivottiin, että totuus merkitsisi enemmän kuin ihanne objektiivisuudesta.

Mediaa on aina yritetty vaikuttaa ja harhauttaa, mutta uutta on tietynlainen järjestelmällisyys ja avaukset yllättäviltä tahoilta. Iltalehden politiikan toimittaja Tommi Parkkonen kertoi lokakuussa Kirjamessujen puhetilaisuudessa, että valtiovarainministeriöstä oli otettu yhteyttä ja pyydetty käymään, jotta he voisivat kertoa asioista, jonka jälkeen Parkkonen osaisi kirjoittaa juttujaan ”oikealla” tavalla. Kyse ei siis ollut väärästä informaatiosta, vaan heidän mielestään väärästä sävystä Parkkosen kirjoituksissa. Ulkoministeri Soini hyökkäsi avoimesti yksittäistä toimittajaa vastaan blogikirjoituksessaan. Matti Apunen on puolustanut voimakkaasti vaatimusta, että toimittajien puoluekannat tulisi julkistaa. Oletuksena, että sellainen kanta on. Pelko siitä, että toimittajat käyttäisivät asemaansa väärin ja ajaisivat henkilökohtaista tai tietyn poliittisen tahon asiaa, on noussut esiin enemmän kuin ennen. Arvomaailmat ovat jatkuvasti törmäyskurssilla.

Empiirinen osuus tarjoaa tämän työn antoisimman sisällön. Haastatteluissa tuli esiin lukuisia tärkeitä näkökulmia journalistin työhön. Varsinkin konkreettiset kiinnostavuuden työkalut ovat arvokkaita valmistuvalle toimittajalle. Haastatteluiden arvo pohjautuu myös monelta eri puolelta politiikkaa katsoviin haastateltaviin. Vaikka sanoin metodiluvussa, että kiinnostavuudesta on mahdoton tehdä luetteloa, teen sellaisen silti. Tekemä-

ni selvityksen pohjalta voi päätellä, että kiinnostavuus koostuu ainakin: aiheen valinnasta, tekstin laadusta, kriittisesti valitusta lähdemateriaalista, analyttisyydestä, oikeista tiedoista, visuaalisuudesta, esitystavasta ja kosketuksesta ihmiseen. Kun vielä hieman tarkentaa, niin voi lisätä kiinnostavan jutun oleva tunnettava herättävä, oivaltava ja tietoa lisäävä. Kiinnostavuus määrittyy aina kulloisenkin kulttuurisen ja yhteiskunnallisen arvoilmaston mukaan hieman eri tavalla.

Esitystavalla on väliä. Tässä työssä on tullut esiin, että journalistista sisältöä voi esittää kiinnostavasti ja viihteellisestikin, ja silti pitää pohja tiukasti faktoissa kiinni. Tuntuu, että kaikki pitää tehdä aina isosti ja kalliisti jottei pidetä jotenkin nolona, kun lukija voisi saada paljon lisää pelkästä ääniklipistä tekstin välissä. Luku viisi on juuri sen vuoksi tässä työssä, koska halusin tuoda esiin, että pelkällä innostumisella ja kokeilunhalulla voi päästä jo pitkälle. Keinot tehdä journalismia kiinnostavaksi ovat teoriassa rajattomat, viitosluvussa niitä esiteltiin vain neljä.

Tämän selvityksen tekemistä on vaikeuttanut aiheen epämääräisyys. Kesti todella kauan hahmottaa työn rakenne ja sisältö, mikä olisi voinut olla konkreettisemmän aiheen kanssa helpompaa. Toisaalta työn tekeminen on ollut erityisen antoisaa niinä hetkinä, kun on saanut yhden kokonaisuuden loksautamaan paikoilleen. Lähdemateriaalin hallinta olisi voinut olla hieman järjestelmällisempää, se tuotti hieman päänsärkyä. Toisaalta hallitsemattomuus tuotti ajankohtaista materiaalia loppumetreille asti. Tietty satunnaisuus vaikutti haastateltavienkin valinnassa. Tehdyt sisällölliset valinnat osoittautuivat mielestäni oikeiksi, vaikka niiden käsittely ei aina niin helppoa ollutkaan. Tämän työn vahvuus on ajankohtaisuus siitä huolimatta, että suuri osa tiedosta saattaa olla vanhentunutta ensi kesään mennessä.

Pelkäsin jossain vaiheessa rakentavani tämän työn myötä ammatillista miinakenttää itselleni, koska olen kasannut tähän niin paljon asioita, joita toimittajan tulisi työssään välttää. Tämän työn tarkoitus ei ole osoittaa sormella, vaan pikemminkin toimia jonkinlaisena muistilistana tai selviytymisoppaana.

Lähteet

Ahva, L., Heikkilä, H., Siljamäki, J. & Valtonen, S. 2012. Kelluva kiinnostavuus: Journalismin merkitys ihmisten sosiaalisissa verkostoissa. Vastapaino. Tampere.

Ala-Fossi, M., Alén-Saavikko, A., Hildén, J., Jääsaari, J., Karppinen, K., Lehtisaari, K. & Nieminen, H. 2015. Kenen media? Johdatus viestintäpolitiikan tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.

Elonen, P. 24.9.2015. Poliitiikan ja talouden esimies. Helsingin Sanomat. Haastattelu. Helsinki.

Flinkkilä, J. 12.8.2015. Toimittaja. Freelancer. Haastattelu. Helsinki.

Hanska, J. 7.10.2015. Toimittaja. Freelancer. Haastattelu. Helsinki.

Hanska, J. 2014. Dokumenttiteatteri – totta vai tarua? Kuunneltavissa: <http://areena.yle.fi/1-2272780>. Kuunneltu: 30.9.2015.

Helle, M. 2009. Journalistisen työn muutos. Teoksessa Väliaverronen, E. (toim.). Journalismi murroksessa. Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki.

Herkman, J. 2011. Poliitiikka ja mediajulkisuus. Vastapaino. Tampere.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki.

Honkonen, J. 6.10.2015. Toimitusjohtaja. Readom. Sähköposti. Helsinki.

Honkonen, M. 2015. Liian kiltisti sanottu. Luettavissa:

<http://www.journalisti.fi/artikkelit/2015/2/liian-kiltisti-sanottu/>. Luettu: 10.10.2015.

Hujanen J. 2014. Toimittajien rajankäyntejä ammattilaisista ja amatööreistä journalismin tuotannossa. *Media & Viestintä*, 37(2014): 3. s. 38-55.

Häkämies, J., Dybvad, K., Lemne, C., Lund, K.S. & Víglundsson, T. 2015. TTIP – sopimuksella on vahva kansalaisten tuki. *Helsingin Sanomat, Mieli*, 28.10.2015. B 10.

Junttila, J. 2014. Dokumenttiteatteri – totta vai tarua? Kuunneltavissa:

<http://arena.yle.fi/1-2272780>. Kuunneltu: 30.9.2015.

Junttila, J. 2012. Dokumenttiteatterin uusi aalto. Like Kustannus Oy. Helsinki.

Juntunen, L. & Väliverronen, E. 2009. Intiimin politiikka ja skandaalin yhteiskunnallinen merkitys. Teoksessa Väliverronen, E. (toim.). *Journalismi murroksessa*. Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki.

Karttunen, K. 2015. Tanska on myönteisin vapaakauppasopimukselle. *Helsingin Sanomat, Talous*, 28.10.2015. A 30.

Knuuti, J. 2015. Valetasapuolisuus ja valekompromissi. Luettavissa:

<http://hyvinvointi.ts.fi/terveys-tiede/valetasapuolisuus-ja-valekompromissi/>. Luettu: 6.9.2015.

Kotimaisten kielten keskus 2014. Kielitoimiston sanakirja. Luettavissa:

<http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>. Luettu 25.10.2015.

Kunelius, R. 2003. Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. 5.-6. Painos. WSOY. Helsinki.

Muraja, T. 6.10.2015. Toimittaja. Faktabaari. Facebook-viesti. Helsinki.

Niemi, M.K. 2009. Mitä henkilövalintojen uutisointi kertoo toimittajien odotuksista? Teoksessa Perna, V., Niemi, M.K. & Pitkänen, V. (toim.) Poliitiikan journalismin tila Suomessa. Kirja-Aurora. Turku.

Nieminen, S. & Wiberg, M. 2015. Informaatioyhteiskunta tarvitsee faktantarkistusta. Luettavissa: <http://faktabaari.fi/informaatioyhteiskunta-tarvitsee-faktantarkistusta/>. Luettu: 5.10.2015.

Paloheimo, H. & Wiberg, M. 2005. Poliitiikan perusteet. 1.-3. Painos WSOY. Helsinki.

Peltomäki, T. 12.10.2015. Toimittaja. Uutisraportti. Sähköposti. Helsinki.

Pitkänen, V. 2009. Poliitiikan journalismin yhteiskunnallinen tehtävä. Teoksessa Perna, V., Niemi, M.K. & Pitkänen, V. (toim.) Poliitiikan journalismin tila Suomessa. Kirja-Aurora. Turku.

Raeste, J-P. 2015. Asiantuntijat: Hallitus pitää julkisuutta näpeissään syöttämällä hyviä uutisia. Luettavissa: <http://www.hs.fi/politiikka/a1441074864818?jako=f4c3893ea297a56945ce554d02c61fba&ref=og-url>. Luettu: 21.9.2015.

Raevaara, T. 2015. Tarinoita tieteestä. Kaikki eivät ansaitse lähetysaika. Luettavissa: <http://suomenkuvalehti.fi/tarinoitatieteesta/kaikki-eivat-ansaitse-lahetysaika/?shared=1087-b6cc1b2d-999>. Luettu: 18.9.2015.

Saarikoski, S. 2015. Mediyhteiskunnan sisällissota on hajottanut todellisuuden. Helsingin Sanomat, Kulttuuri, 13.10.2015. B1-B2.

STT-Lehtikuva. 2015. Tyylikirja. Luettavissa: <http://www.stt.fi/content/ideasta-jutuksi>. Luettu: 3.9.2015.

Suhola A., Turunen S., & Varis M. 2005. Journalistisen kirjoittamisen perusteet. Oy Finn Lectura Ab. Helsinki.

Vahti, J. 12.8.2015. Tiedottaja. Sitra. Haastattelu. Helsinki.

Vahti, J. 2014. Mitä kuuluu politiikan journalismille? Poliitiikan toimittajien jäsenkyselyn tulokset. Luettavissa: <http://www.politiikantoinittajat.fi/docs/File/jasenkyselyn-tulokset.pdf>. Luettu: 22.10.2015.

Vehkoo, J. 2015. Valheenpaljastaja: Virheet leviävät, korjaukset eivät. Luettavissa: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/10/27/valheenpaljastaja-virheet-leviavat-korjaukset-eivat>. Luettu 27.10.2015.

Vehkoo, J. 2011. Painokoneet seis! Kertomuksia uuden journalismin ajasta. Bookwell. Jyväskylä.

Viitaniemi, T. 2015. Ryhmäteatterin Eduskunta III läpivalaisee tylästi politiikkaa. Luettavissa: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/09/29/ryhmateatterin-eduskunta-iii-lapivalaisee-tylysti-politiikkaa>. Luettu: 6.10.2015.

Ylönen, M. 2014. Dokumenttiteatteri – totta vai tarua? Kuunneltavissa: <http://arena.yle.fi/1-2272780>. Kuunneltu: 30.9.2015.

